

ἜΣΤΙΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ

Βραβευθὲν ὑπὸ τοῦ ἐν Παρισίοις Συλλόγου πρὸς ἐνίσχυσιν
τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν.

ΤΟΜΟΣ ΕΙΚΟΣΤΟΣ ΠΕΜΠΤΟΣ

1888

[ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ—ΙΟΥΝΙΟΣ]

ΤΙΜΑΤΑΙ ΔΡ. 5—ΔΕΔΕΜΕΝΟΣ ΔΡ. 8

ΑΘΗΝΗΣΙ

Γ. ΚΑΣΔΟΝΗΣ, ΕΚΔΟΤΗΣ ΚΑΙ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

Γραφεῖον τῆς Ἐστίας: Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ ταδίου, ἀριθ. 55.

1888

2291

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

- Ἀγορὰ καὶ ἀρπαγὴ γυναικῶν παρὰ τοῖς Ἑλλήσι, 81, 97, 120.
 Ἀερόλιθος (Ἵπéρογκος), 142.
 Ἀεροπορὶα διὰ τοῦ Ἀτλαντικοῦ, 398.
 Ἀθηναϊκὰ Χρονικὰ, 409.
 Ἀθηνῶν (Ἡ ὁδὸς τῶν), 353, 377.
 Λίξ δορκίς, 141.
 Ἀνθρώπινα φυλαὶ ἐν ζωῷδε καταστάσει, 221.
 Ἀντισαγγελέως (Αἱ συγκινήσεις τοῦ), διήγημα, 209.
 Ἀντιγόνη (Ἡ ἐν Δαρμστάτῃ), 302.
 Ἀποικία (Ἡ ἐν Κορσικῇ Ἑλληνικῇ), 1, 25, 42, 49, 73, 90, 106, 113, 138, 174, 216, 232, 253, 267.
 *Ἀπὸ τότε», διήγημα, 244.
 Ἀπροσεξία (Ἡ), 333.
 Ἀσμάτιον, 223.
 Ἀσμάτιον, 335.
 Αὐστραλίας (Ἡ ἑκατονταετηρὶς τῆς), 94.
 Αὐτοκράτωρ (Ὁ νέος), 161, 185.

 Βάζο (Τὸ ραγισμένο), ποίημα, 31.
 Βιομηχανία (Ἀρτιγενεὶς ἑλληνικαί), 344.
 Βίσμαρκ (Ἡ οἰκία τοῦ), 327.
 Βονωνία, 380.
 Βοτάνι (Τὸ τῆς ἀγάπης), 68, 85, 100, 116, 129, 149, 164, 181, 198, 218.
 Βράτζα (Ἐπεισῶδιον τοῦ βίου τοῦ), 190.
 Βρωγαὶ αἵματος, 287.
 Βρωσώτης (Θανάσης), διήγημα, 234.
 Βύρανα (Ποίημα εἰς Κωνσταντίνου Νικολοπούλου), 110.

 Γάμων (Πρακτορεῖα), 316.
 Γλάδωνος (Εἰς θαυμαστῆς τοῦ), 111.
 Γουλιέλμος (Ὁ αὐτοκράτωρ), 305.
 Γουλιέλμου (Γνωμικὰ τοῦ αὐτοκράτορος), 207.
 Γουλιέλμου (Ἀνέκδοτα περὶ τοῦ αὐτοκράτορος), 190, 237.
 Γυναικεία διοικήσεις, 335.

 Δάρβιν (Ὁ Κάρολος), 11, 28, 44.
 Διάκου (Ἱστορικὰ σημειώσεις περὶ Ἀθανασίου), 283.
 Δουμᾶ (Ἀνέκδοτα περὶ) 255.

 Εἰδύλλιον (Βασιλικόν), 409.
 Εἰκοσιπενταετηρὶς τῆς βασιλείας Γεωργίου τοῦ Α', 177.
 Ἐκατονταετηρὶς (Ἡ) τῆς Αὐστραλίας, 94.
 Ἐκδρομὴ (Νέα) εἰς τὸν Βόρειον Πόλον, 125.
 Ἑλλάδος (Ἐκ τῶν περὶ) ἐσχάτως γραφέντων, 193.
 Ἑλλάς (Ἡ) ἐν τῇ Παγκοσμίῳ ἐπέσει τοῦ 1878, 77, 93, 124.
 Ἑλληνικὴ γλῶσσα (Ἡ) ἐν Ὀλλανδίᾳ, 225.
 Ἐπανάρθωσις, 269.
 Ἐπιστολὴ (Ἡ κλαπεῖσα), διήγημα, 228.
 Ἐρημόνησο (Τὸ), ποίημα, 63.
 Ἐσπερίδες (Δύο) τῆς ἐν Ἐρμουπόλει Λέσχης *Ἑλλάδος», 386.
 *Ἐστίας» (Κρίσις περὶ τῆς), 337.

 Ζαππείου (Περὶ τοῦ) ἰδρύματος, 17.
 Ζωγράφοις Ἑλληνικῇ Βιβλιοθήκῃ, 401.
 Ζωγράφοι καὶ πρότυπα, 345.
 Ζωφολογία (Ἡ) τῶν τάφων, 351.
 Ζήφων (Ἡ νοημοσύνη τῶν), 14, 159.

 Ἠλεκτρικὰ περίεργα, 61.
 Ἠλεκτρικοῦ φωτός (Χρῆσις τοῦ) ἐν τῷ κυνηγίῳ, 286.
 Ἠλεκτροφόρος (Γυνή), 158.
 Ἡμερολογίου (Μεταρρύθμισις τοῦ), 60.

 Θαλάσσης (Ὁ ἄηρ καὶ τὰ λουτρά τῆς), 381, 384.
 Θρόνος (Πανάρχαιος Αἴγυπτιακός), 334.

 Ἰσλανδικὴ Φιλολογία, 126.
 Ἱστορικὰ ἀνέκδοτα, 365.

 Καίρη (Ἡμερολόγιον Θεοφίλου), 369.
 Κάμηλος (Ἡ) καὶ ἡ ὁπὴ τῆς ραφίδος, 15.
 Καρφίς λαίμοδετος ψάλλουσα, 79.
 Κλαρετῆ (Τούλιος), 257.
 Κοιμώμεθα (Πῶς πρέπει νᾶ), 111.
 Κορσικῇ (Ἡ ἐν Ἑλληνικῇ ἀποικία, 1, 25, 42, 49, 73, 90, 106, 113, 138, 174, 216, 232, 253, 267.
 Κρίσεις νεκροῦ, 78.
 Κροῖσοι νεώτεροι, 349.
 Κύνες λαθρέμποροι, 268.
 Κύνες (Οἱ στρατιωτικοί), 363.
 Κύων μελομανῆς, 318.

 Λάμπρος (Παῦλος), 65.
 Λεύκωμα (Εἰς τὸ) τῆς Κας ... (ποίημα), 399.
 Λεωπόουλου (Οἰκογένεια) ἐν Μιστρᾷ, 205.
 Λουτρά τῆς θαλάσσης (Ὁ ἄηρ καὶ τὰ), 381.
 Λύκοι (Οἱ) τῶν Καρπαθίων, διήγημα, 139.

 Μαντίλιον (Τὸ κίτρινον), 158.
 Μάτια σου (Ἐν τῷ), ποίημα, 255.
 Μαχητῶν! (Εἰκοσιτέσσαρα ἑκατομμύρια), 319.
 Μεγάλῃ τοῦ Γένους Σχολῇ, 33.
 Μεταρρύθμισις τοῦ Ἡμερολογίου, 60.
 Μητρός (Ἐπὶ Λευκώματος), ποίημα, 287.
 Μοιρολόγια τῆς Ρούμελης, 95.
 Μόλτικε (Ὁ στρατάρχης), 238.
 Μοναχοὶ (Ἄδαλοι), 206.
 Μοναχοὶ καὶ στρατιῶται, 273, 289.
 Μουσικῆς (Περὶ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς), 241.
 Μυθολογίας (Σκηζὶ ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς), 385.

 Νεοελληνικὴ ποίησις (Ἡ) ἐν τῇ Ἐσπερίᾳ καὶ ἰδίως ἐν Οὐγγαρίᾳ, 361.
 Νοημοσύνη τῶν ζήφων, 14, 159.
 Νυκτερίδες αἰμοδιψεῖς, 382.

 Οἰκογένεια ἀρχαία ἐν Μιστρᾷ, 205.
 Ὀλυμπιακῇ ἔκθεσις, 344.
 Ὀρισμοὶ (Ἀληθεῖς), 63.
 Ὀρφανῇ (Ἡ), ποίημα, 143.

 Πένθη (Αὐλικὰ), 207.
 Ποίησις (Ἡ νεοελληνικῇ) ἐν τῇ Ἐσπερίᾳ καὶ ἰδίως ἐν Οὐγγαρίᾳ, 361.
 Πόλον (Νέα ἐκδρομὴ εἰς τὸν βόρειον), 125.
 Πρακτικαὶ γνώσεις. Διάρθρωσις ἐσχισμένων ἐνδυμάτων, 304.
 Προδρομῖται (Οἱ), 251.
 Προικοσύμφωνον Ναζιακόν τοῦ 1533, 58.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος ΚΕ'.

Συνδρομή έτησια: Έν' Ελλάδα φρ. 12, εν τη αλλοδαπή φρ. 20. — Αι συνδρομαί άρχονται από 1' Ιανουαρίου, εκάστ. έτους και είναι έτήσιαι. — Γραμμάτων Διευθ. Όδός Σουλίου 32.

5' Ιανουαρίου 1888

Η ΕΝ ΚΟΡΣΙΚΗΙ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΠΟΙΚΙΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ο εν Μασσαλία διακεκριμένος ομογενής ιατρός κ. Σταυρος Μεταξάς, μαθών τυχαίως ότι εν Κορσικηί υπήρχεν αποικία τις ελληνική, πολλά σημεία ζωής ελληνικής εισέτι διατηρούσα, τό 1883 μετέβη εκεί όπως εκ του σύνεργου ίδη την ελληνικήν ταύτην αποικίαν. Βαθείως δέ συνεκινήθη όταν, εν τῷ ὄλωι ξένῳ τούτῳ τόπῳ, εὔρεν ἀνθρώπους ἠμιλοῦντας τὴν γλώσσάν του καὶ ὑπὸ καθαρῶι ἐλληνικῶν αἰσθημάτων ἐμποροῦμένους.

Ἡ ἠθικὴ αὐτῆ ἡδονὴ τὸν παρεκίνησε νὰ μείνῃ ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἀγνώστων τούτων ὁμογενῶν του περισσοτέρας, τῶν ὅσας ἠδύνατο νὰ διαθέσῃ, ἡμέρας. Καθ' ὅλον δὲ τὸ διάστημα τῆς ἐκεῖθι διαμονῆς του μία καὶ ἡ αὐτὴ πάντοτε φωνὴ ἠκούετο περὶ αὐτόν: *Ἰκανῶι μὲν διετηρήθημεν μέχρι τοῦδε· ἀλλ' εἰς τὸ ἐξῆς, ἔνεκα πολλῶν καὶ διαφορῶν λόγων, ἀναπόφευκτος μᾶς ἀναμένει ἡ συγχώρευσις μετὰ τοῦ Κορσικανικοῦ στοιχείου. Ἡ τύχη τῶν ἐν τῇ Κάτω Ἰταλίᾳ καὶ ἐν Σικελίᾳ ἐγκατασταθειῶν, μετὰ τὴν ἀλωσίῃ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐλληνικῶν ἀποικιῶν, δὲν κεῖται πολὺ μακρὰν καὶ ἡμῶν αὐτῶν.*

Τὴν ἀλήθειαν δὲ ταύτην δὲν ἤργησε καὶ αὐτός ὁ ἴδιος μετὰ λύπης καρδίας νὰ κατανοήσῃ.

Συνήθως οἱ ἀνθρωποὶ ἀρχίζουσι νὰ σκέπτωνται περὶ θεραπείας τῶν κακῶι κειμένων, ὅταν ταῦτα φθάσωσι εἰς τὸ ἔσχατον σημεῖον. Οἱ ἐν Καρυαῖι ὁμογενεῖς ἡμῶν, ἀπὸ τινος χρόνου βλέποντες προσεγγίζοντα τὸν ἀναπόφευκτον ὀλεθρὸν των, ἤρχισαν σπουδαίως ν' ἀνησυχῶσι περὶ αὐτοῦ. Ὅταν δὲ ἀνεγνώρισαν ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ κ. Σ. Μεταξᾶ ἀνθρωπὸν γενναίως μεριμνῶντα ὑπὲρ τῆς καθόλου ἐλληνικῆς ἐκπαίδευσως, δὲν ἐδίστασαν νὰ τὸν παρακαλέσωσι ἵνα φροντίσῃ καὶ ὑπὲρ αὐτῶν. Ὁ κ. Σ. Μεταξάς, βλέπων τὴν μεγάλην ταύτην προθυμίαν

των ὑπὲρ τῆς ἐκμαθήσεως τῆς μητρικῆς των γλώσσης, τοῖς ὑπεσχέθη ὅτι θὰ ἐπραττεν ὑπὲρ αὐτῶν πᾶν ὅ,τι τῷ ἦτο δυνατόν. Ἐπὶ τούτῳ δέ, μετὰ παρέλευσι χρόνου τινός, εὔρων τὸν φιλογενέστατον ὁμογενῆ κ. Χρηστάκην Ζωγράφον, συνεννοήθη μετ' αὐτοῦ καὶ ἀπεφασίσθη ἵνα οἱ δύο οὔτοι σπεύσωσι εἰς βοήθειαν τῶν ἐν Κορσικηί ὁμογενῶν των. Συνεφώνησαν λοιπὸν ἵνα καὶ οἱ δύο ἡμεῖς διατηρήσωσι ἐν Καρυαῖι τῆς Κορσικῆς Ἑλληνα διδάσκαλον ἐπὶ ἑπτὰ ἔτη μὲ ἐτήσιον μισθὸν 3,500 φράγκων, τῶν ὁποίων τὰς μὲν τρεῖς χιλιάδας θὰ ἐπλήρωνεν ὁ κ. Χ. Ζωγράφος, τὰ δὲ πεντακόσια ὁ κ. Σ. Μεταξάς.

Ὁ κ. Σ. Μεταξάς, γνωρίζων προσωπικῶι τὸν συγγραφέα τῆς ἀνά χεῖρας πραγματείας, τὸν παρεκάλεσεν ἵνα δεχθῆ τὴν ἀποστολήν ταύτην.

Ἐνῶ δὲ κατὰ μῆνα Μαΐου τοῦ 1885 τὰ πάντα ἦσαν ἔτοιμα ὅπως ἀποσταλῶ εἰς Καρυαῖς τῆς Κορσικῆς, ὄλωι ἀπροσδοκῆτως λαμβάνει ὁ κ. Σ. Μεταξάς μίαν ἐπιστολήν ἀπὸ τὸν παπᾶ-Καίσαρα Κόττιν, ἱερέα τῆς ἐν Κορσικηί ἐλληνικῆς ἀποικίας, διὰ τῆς ὁποίας τὸν παρακάλει καὶ τὸν προέτρεπε νὰ μὴ ἀποστείλῃ Ἑλληνα διδάσκαλον εἰς Καρυαῖς, ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι οἱ ἐν Ρώμῃ προϊστάμενοί του δὲν ἐνέκρινον τὴν ἀποστολήν ταύτην. Ὁ κ. Σ. Μεταξάς, ἐνοήσας ἀμέσως ὅτι ἐξετίθετο ὄρωιαν εἰς τὰς ραδιουργίας τοῦ πανισχύρου ἐν βλαζί Δυτικοῦ Κλήρου, συγκατένευσε ν' ἀναστείλῃ τὴν ἀποστολήν μου.

Ἐν τούτοις, μετὰ παρέλευσι ὀλίγων ἡμερῶν, λαμβάνει παρακλητικὴν ἐπιστολήν ὑπογεγραμμένην σχεδὸν ὑπὸ πάντων τῶν ἐν Καρυαῖι Ἑλλήνων, διὰ τῆς ὁποίας παρέκαλεῖτο θερμῶι νὰ πέμψῃ τὸν ὑποσχεθέντα διδάσκαλον. Ὁ κ. Σ. Μεταξάς, μεταξύ τῶν δολίων προσταγῶν τῆς Αὐλῆς τῆς Ρώμης καὶ τῶν θερμῶν παρακλήσεων τῶν ἐν Καρυαῖι ὁμογενῶν του, ἐκρίνεν ἀξιοπρεπέστερον νὰ ἐνδώσῃ εἰς τὰς παρακλήσεις τῶν ὁμογενῶν αὐτοῦ.

Μεταβάς, τέλος πάντων, ἐκεῖ ὅπως συστήσω τὸ ἐν λόγῳ σχολεῖον, ἔσχον τὴν εὐκαιρίαν ἵνα ἐπιτοπίως συναγάγῃ τὴν δέουσαν ὕλην καὶ

προσθήκη εἰς τὰ γραφέντα περὶ τῶν ἐν Κορσικηί Ἑλλήνων, 367.

Ραγισμένο (Τὸ) βάζο, 34.

Σημειώσεις. Παγκόσμιος Ἰσραηλιτικὴ Ἀδελφότης 16.—Δῶρα ἀποσταλέντα τῷ Πάπῳ ἐπὶ τῷ ἰωβιλαίῳ αὐτοῦ, 32.—Ἡ πάνθηρ τῆς Σάρας Βερνάρ, 32.—Διαθήκη ἰδιοτρόπου Ἀγγλου, 47.—Χρησιμοποίησις τοῦ τηλεφώνου ἐν τοῖς ἀγγλικῶι νοσοκομείοις, 47.—Ἀνέκδοτον, 48.—Δῶρα πρὸς τὸν αὐτοκρατορικὸν πρίγκιπα τῆς Γερμανίας, 48.—Φωτισμὸς τοῦ πυθμένος τῆς θαλάσσης, 48.—Ἀνέκδοτα περὶ Σκωτίας, 48.—Δῶρον ἐπὶ τῇ εἰκοσιπενταετηρίδι τῶν γάμων τοῦ πρίγκιπος τῆς Οὐαλλίας, 63.—Ἡ ταπεινότερα θερμοκρασία τῆς γῆς, 64.—Ἡ πρώτη χρῆσις τῆς λέξεως μικρόφωτον, 64.—Ἐκατονταετηρίς τῆς συστάσεως τοῦ «Χρόνου» τοῦ Λονδίνου, 64.—Θέατρα ἐν Λονδίῳ, 64.—Παράστημα τοῦ διαδόχου τῆς Γερμανίας, 64.—Γάμοι ἐν Πρωσσίᾳ, 64.—Χορεύτρια κοφάλας, 64.—Ἐναέριον ἀνάκτορον, 80.—Βόστρυχος ἐκ τριῶν τῆς κεφαλῆς τοῦ Ροδεσπιέρρου, 80.—Ἐπισκέψεις τῆς Α' τοῦ ἔτους ἐν Βουκουρεστίῳ, 80.—Ἰστιοφόρον ποδήλατον, 80.—Ἡ πόλις τῶν Παρισίων ἐν τῇ παγκοσμίῳ ἐκθέσει τοῦ 1889, 80.—Οἱ παρασημοφόροι, 96.—Ἐτήσια παραγωγή γάλακτος ἐν Ἑλβετίᾳ, 96.—Ὁ «Μέγας Ἀνατολικὸς», 96.—Ἀνέκδοτον περὶ Μαχά, 96.—Ἠλεκτρικὴ λέμβος, 112.—Ἡ ἑμίχλη τοῦ Λονδίνου, 112.—Σταυροφορία κατὰ τῶν περιστέρων, 112.—Ἠλεκτρικαὶ λυγναὶ καὶ μηχαναὶ ἐν Γερμανίᾳ, 112.—Οἱ μύρμηκες ὡς ἔδισμα ἐν Ἀφρικῇ, 127.—Νέα χρῆσις τηλεφώνου, 127.—Ἀνέκδοτον περὶ τοῦ βασιλέως Λουδοβίκου τῆς Βαυαρίας, 128.—Γυναῖκες ἱατροὶ ἐν Ἀμερικῇ, 128.—Νέα ἔκδοσις περὶ τοῦ γένους τοῦ μεγάλου Ναπολέοντος, 128.—Μοναστήρια ἐν Αὐστρίᾳ, 128.—Ἡ καρατόμησις τῶν πετεινῶν ἐν Βοεμίᾳ, 144.—Τηλεγραφικὴ συγκοινωνία ἐν Ἑλλάδι, 144.—Δικηγόροι ἐν Γαλλίᾳ, 144.—Κιβδηλοποιοὶ ἐν Ἰσπανίᾳ, 144.—Ἀνέκδοτον περὶ Ταλλεϋράνδου, 144.—Οἱ ῥέπορτερ τοῦ «Χρόνου», 160.—Θεραπεία τῆς φθίσεως, 160.—Ἀνέκδοτον περὶ τοῦ Πάπα Λέοντος ΙΓ', 160.—Ἐπίδρασις τῶν δασῶν εἰς τὴν βροχήν, 176.—Δηλητηρίασις διὰ χειροκτίων, 176.—Ἀριθμὸς τῶν τυφλῶν καθ' ὅλην τὴν γῆν, 176.—Εὐτυχῆς μάγειρος, 191.—Ἀνέκδοτον περὶ Σαδὶ-Καρνώ, 192.—Σύλλογος ἐγκρατείας, 192.—Στατιστικὴ ξένων ἐν Ρωσίᾳ, 192.—Τὰ θαυμάσια τῆς τηλεγραφικῆς, 192.—Ἀνέκδοτον περὶ τοῦ Ἀραγῶ, 208.—Παραγωγή τοῦ χρυσοῦ ἐν Βενεζουέλα, 208.—Καταστροφαὶ φυλλοξήρας ἐν Γαλλίᾳ, 208.—Πληθυσμὸς τῆς Ρωσικῆς αὐτοκρατορίας, 208.—Ἀσπίς κατὰ τῶν σφαιρῶν, 208.—Διάδοσις τῆς βολαπουικῆς γλώσσης, 224.—Ἀλιεῖα ὀνίσκων ἐν Νορβηγίᾳ, 224.—Κίνησις ἐν τοῖς γαλλικοῖς ταχυδρομείοις, 224.—Παλαιοὶ οἶνοι ἐν Βρέμη, 239.—Στατιστικὴ ἀτμομηχανῶν, 239.—Ἀνέκδοτον περὶ τοῦ Μαυρικίου φῶν Μόλ, 239.—Τὸ ἐν Charlottenburg μαυσωλεῖον, 240.—Ἀερόλιθος ἐν Ρωσίᾳ, 240.—Παραγωγή γαιανθράκων ἐν διαφόροις χώραις, 255.—Πρωτότυπος στατιστικῆ, 256.—Ἀνακάλυψις λαθρεμπόρου, 256.—Τροποποίησις τοῦ ἡμερολογίου, 256.—Οἱ πνευματισταί, 271.—Ὁ Γερμανικὸς στρατός, 272.—Τὸ οἰνόπνευμα καὶ τὸ ἔγκλημα, 272.—Τὸ ἐκ τῆς παγκοσμίου ἀλιείας εἰσόδημα, 272.—Ἡ ἀσθησις παρὰ τοῖς κατατομυμένοις, 288.—Ὁδόντες ἀδαμαν-

τοκόλλητοι, 288.—Ὁ Φρειδερίκος κατὰ τὸν Δανικὸν πόλεμον, 288.—Ἀγράμματα ἐν Ἰταλίᾳ, 304.—Πώλησις καθελκῶν μεγάλων ἀνδρῶν, 304.—Συννευρῶν ἐκ στίφους περιστέρων, 304.—Ἐλαφοὶ λυσσαλέαι, 320.—Ἐργασίαι πρὸς διάρυσιν τοῦ ἰσμοῦ τῆς Κορίνθου, 320.—Ἐλβεσις ταπήτων τῶν Γοβελίνων, 320.—Δωρεὰ τῶν Κυριῶν τῆς Βασιγικτῶνος πρὸς τοὺς Παρισίους, 320.—Πλαγγόνες ἠμιλοῦσαι, 336.—Παρυτηρήσεις περὶ τῆς ἀσυμμετρίας τοῦ προσώπου, 336.—Τὸ ἔλαιον τῶν γιγάρτων, 336.—Ἀνέκδοτον περὶ Βισμαρκ, 336.—Περίφημοι μονομαχίαι, 352.—Κίνησις τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Σινικῆς, 352.—Οἱ συμβάντες πόλεμοι ἀπὸ τῆς 16ης ἑκατονταετηρίδος, 367.—Στατιστικαὶ πληροφορία περὶ Ρωσσίας, 368.—Στατιστικὴ τῶν σιδηροδρόμων, 368.—Τὸ κρανίον τοῦ Δονιζέττη, 383.—Πίστις τῶν Ἀράβων περὶ ἀερόλιθων, 383.—Εὐνοια τῆς τύχης ἐν λαχείῳ, 383.—Πόθεν ἡ ὀνομασία τῆς Ἀμερικῆς, 384.—Νοθεία τοῦ γάλακτος ἐν Ὀλλανδίᾳ, 384.—Καταγωγή τοῦ Ζουλιφικάρ πασσαῦ, 384.—Ἀνέκδοτον περὶ Μονσελέ, 384.—Τὸ μουσικὸν τῆς κατασκευῆς τῶν περσικῶν ταπήτων, 400.—Τὸ κρατητήριον τῶν ζώων ἐν Παρισίοις, 400.—Ἐντομα ἐπὶ τοῦ ἰσμοῦ τοῦ Παναμά, 400.—Τὸ μεγαλειότερον ἀλεξιβροχον, 400.—Τύποι οἰκίων διαφόρων ἐποχῶν, 400.—Ἡ συναίεθσις τοῦ καθήκοντος παρὰ τοῖς κυσὶ, 416.—Διαφορὰ τῆς ὄσφρησεως μεταξὺ ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, 416.—Διόρυξις τοῦ ἰσμοῦ τοῦ Περικώπ, 416.

Σιδηροδρόμοι (Ἠλεκτρικοί), 223, 415.

Σιδηροδρόμος (Ὁ ὑπερκάσιος), 397.

Σπόννεκ, 145.

Στρατηγός (Ὁ), 95.

Στρατοὶ (Τὶ στοιχίζουσι), 189.

Στρεβλωθεῖσα ὑπαρξις, διήγημα, 6, 20, 36, 51.

Σύζυγος (Ὁ) δύο γυναικῶν, 62.

Συλλεκταὶ (Παράδοχοι), 270.

Συνεργασία (Παράδοχος), 222.

Συστατικὰ (Τὰ) τοῦ ἀνθρώπου, 238.

Σχολή (Μεγάλη τοῦ Γένους), 33.

Τάφων (Ἡ ζωολογία τῶν), 351.

Τηλεφώνου (Κατακτήσεις τοῦ), 115.

Υποψήφιος (Ὁ), μυθιστόρημα, 260, 278, 293, 309, 321, 338, 356, 370, 391, 405.

Φιλεργία (Ἡ) τῶν Χοενζόλλερν, 207.

Φίλη (Ἡ ἀρίστη) τῶν νεανίδων, 299, 313, 331.

Φιλοσοφία (Πρακτικῆ), 16, 32, 47, 63, 80, 96, 112, 127, 143, 160, 176, 191, 208, 224, 239, 255, 271, 288, 304, 319, 335, 367, 383, 399, 415.

Φίλυππον (Εἰς), ποίημα, 111.

Φοίνισσαι Εὐριπίδου, ἐξ ἀναγνώσεως Δ. Ν. Βερναρδίνης, βιβλιογραφία, 401.

Φρειδερίκου Β' (Ἐκ τοῦ βίου τοῦ), 414.

Χελιδόνες (Αἱ), 348.

Χοενζόλλερν (Ἡ φιλεργία τῶν), 207.

Χρονικὰ (Ἀθηναϊκά), 409.

Χωρικὸς καὶ Ἄλουπου, μῦθος, 352.

Χωρισμὸς (Αἰώνιος), ποίημα, 270.

Ψεύδους (Ἀνάλυσις καὶ ταξινομήσις τοῦ), 135, 153, 169, 202.

συγγράψω τὴν ἀνὰ χεῖρας πραγματείαν τῆς ἑλληνικῆς ταύτης ἀποικίας. Οἱ πρὸ ἐμοῦ θιξάντες τὴν ὑπόθεσιν ταύτην περιωρίσθησαν ἀπλῶς εἰς τὸ νὰ συναγάγουν καὶ καταγράψουν τὰς ἐκ παραδόσεων καὶ ἀπὸ στόματος εἰς στόμα περιωρίσθαι εἰδήσεις, χωρὶς ποτε νὰ συμβουλευθῶσι καὶ ἀντιπαραβάλλωσι τοὺς ἀρχαιότερους τῶν συγγραφέων καὶ, ἰδίως, χωρὶς νὰ ζητήσωσι τὴν ἀλήθειαν τῶν διαφορῶν γεγονότων ἐν τοῖς ἀρχαίοις διαφόροις χωρῶν. Καὶ ὅμως, ἡ ἱστορία, διὰ νὰ ἦναι ἀληθὴς ἱστορία καὶ ὄχι μυθιστόρημα, πρέπει ὄχι μόνον νὰ ἦναι γεγραμμένη κατὰ τὰς ἀκριβεστέρους τῶν πηγῶν, ἀλλὰ καὶ εἰς ἕκαστον βῆμα νὰ παραπέμπῃ ἀκριβῶς τὸν ἀναγνώστην εἰς αὐτάς. Τὸ ἐξελέγχειν δὲ τὰ ἱστορικὰ γεγονότα καὶ ζητεῖν ἐν αὐτοῖς τὴν ἀλήθειαν εἶναι ἀρετὴ, τὴν ὁποῖαν καθιέρωσεν αὐτὸς οὗτος ὁ ὑπάτος τῶν ἱστοριογράφων. Ἄλλ' ἰδίως κύριος σκοπὸς τῆς βιβλιογραφίας εἶναι ἡ διευκόλυνσις τῆς ἀναδιήσεως τῶν μεταγενεστέρων ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος. Κατέβαλα λοιπὸν πᾶσαν προσπάθειαν ἐν τῷ πονηματίῳ μου τούτῳ ἵνα, ὅσον μοι ἦτο δυνατόν, ὑποδείξω τὴν ἀληθῆ ὁδὸν τῆς μελέτης τοῖς βουλομένοις νὰ συγγράψωσι πλήρη ἱστορίαν τῆς ἐν Κορσικῇ ἑλληνικῆς ἀποικίας.

Παρεκβατικῶς δὲ, εἰς τινὰ μέρη τῆς πραγματείας ταύτης, κατόπιν εἰλικρινοῦς ἐκθέσεως τῶν διαφορῶν γεγονότων, ἠναγκάσθην νὰ ἐπιτεθῶ κάπως δριμύτως κατὰ τοῦ Δυτικοῦ Κλήρου. Βεβαίως, ἱστορία μετὰ πάθους γραφείσα, κινδυνεύει νὰ χάσῃ τὴν ὑπόληψιν τῶν ἀναγνωστῶν αὐτῆς, δι' ὅπερ καὶ μόνον ὤφειλον ἴσως νὰ ἐκβάλω τοῦ κειμένου τὰς παρεκβάσεις ταύτας. Καὶ ὅμως δὲν τὰς ἐξέβαλον, χάριν ἀκριβῶς αὐτῆς ταύτης τῆς ἱστορικῆς ἀληθείας: Πολλὰ φαινόμενα ἐν τῷ ζητήματι τούτῳ, καὶ ἰδίως ἡ ἐπὶ δύο καὶ ἐπέκεινα αἰῶνας διακρήσις τῆς ἑλληνικῆς ζωῆς καὶ γλώσσης τῶν ἀποικίων τούτων Ἑλλήνων δὲν δύνανται ἄλλως νὰ ἐξηγηθῶσιν, εἰμὴ διὰ τῆς διηγήσεως τῶν καταχρήσεων καὶ τῶν τυραννικῶν πράξεων τῶν ἐν Κορσικῇ φραγκοπαπάδων, οἵτινες, ἀκόμη καὶ σήμερον, δὲν ἔννοοῦν τί σημαίνει ἡ λέξις ἀνεξίτητος καὶ ἡ φράσις, σέβασθαι τὰς θρησκευτικὰς πεποιθήσεις τοῦ πληθῶνος. Εἶναι δὲ ἱστορικὴ ἀλήθεια τὸ ὅτι, ὡσάντις οἱ τύραννοι ἠθέλησαν διὰ τῆς βίας νὰ ἐξαφανίσουν τὰς θρησκευτικὰς πεποιθήσεις τῶν ἀνθρώπων καὶ ἰδίως τὴν μητρικὴν αὐτῶν γλῶσσαν, εὐθὺς παρετήρησαν ὅτι περὶ τὴν μίαν ἐκκοπίσαν ἀνεφύησαν δέκα παραφυάδες.

Ἐν Καρμαῖς τῆς Κορσικῆς τῇ 15/27 Ἀπριλίου 1887.

N. B. ΦΑΡΑΥΣ, Σαμόθραξ
ἰατρός.

ΠΕΡΙ ΚΑΤΑΓΩΓΗΣ ΤΗΣ ΕΝ ΚΟΡΣΙΚῇ
ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΠΟΙΚΙΑΣ.

Οἱ ἐν Κορσικῇ ἐγκατασταθέντες Ἕλληνες, ἐρχόμενοι ἐξ Οἰτύλου, ἔφερον μεθ' ἑαυτῶν καὶ τὰς περὶ τῆς καταγωγῆς των παραδόσεις, αἵτινες διεσώθησαν μέχρι σήμερον καὶ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὁποίων οἱ ἱστοριογράφοι κατάγουσι τοὺς Ἕλληνας τούτους ἐκ τῆς αὐτοκρατορικῆς οἰκογενείας τῶν Κομνηνῶν. Μάλιστα δὲ ἀκόμη καὶ σήμερον, οἱ ἐν Διακκίῳ Στεφανόπουλοι, ἀπόγονοι τῶν ἀρχηγῶν τῆς ἀποικίας ταύτης, φέρουσι τὸν τίτλον *Πρίγκιπες Κομνηνοί*.

Προκειμένου περὶ τῆς αὐτοκρατορικῆς οἰκογενείας τῶν Κομνηνῶν, τὸ θέμα τοῦτο καθίσταται ἱκανῶς σπουδαῖον, διὸ καὶ ἐφρόντισα ἵνα ἰδιαιτέρως μελετήσω αὐτό. Τὸ ἐξαγόμενον τῶν μελετῶν μου ὑπῆρξε α') ὅτι αὐθεντικὰ ἔγγραφα, καταδεικνύοντα τὴν σχέσιν τῆς αὐτοκρατορικῆς ταύτης οἰκογενείας μετὰ τῶν κατοίκων τῆς Οἰτύλου τὴν σήμερον οὐδαμῶς ὑπάρχουσιν, β') ὅτι ἡ παράδοσις τῶν Ἑλλήνων τούτων δὲν συμφωνεῖ μετὰ τὴν γενικὴν ἱστορίαν καὶ γ') ὅτι οἱ ἐν Κορσικῇ ἐγκατασταθέντες Ἕλληνες δὲν ἦσαν μόνον Οἰτύλιοι, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἄλλων ἑλληνικῶν μερῶν. Ἄλλ' ὅμως, πρὶν ἢ ἐκθέσω τοὺς λόγους τῶν τριῶν τούτων προτάσεών μου, θεωρῶ ἀναγκαῖον νὰ μεταφέρω ἐνταῦθα τὰς περὶ ὧν ὁ λόγος παραδόσεις.

1η Παράδοσις.—Κατὰ τὴν παράδοσιν ταύτην, τὴν ὁποῖαν ὑποστηρίζει ὁ παπᾶ—Νικόλαος ἐν τῷ χειρογράφῳ του, καὶ τὴν ὁποῖαν ἀναφέρει ἐν ἐκτάσει ὁ Καμβιάγης καὶ ὅλοι οἱ μεταγενέστεροι ἱστοριογράφοι ὅσοι βασιζονται ἐπ' αὐτοῦ, ὁ Ἀλέξιος Α' Κομνηνός (γεννηθεὶς τὸ 1048 καὶ ἀποθ. τὸ 1118), αὐτοκράτωρ τοῦ Βυζαντίου ἀπὸ τοῦ 1081, ἀπέκτησε δύο υἱούς, τὸν Ἰωάννην καὶ τὸν Στέφανον, ἀπὸ τῆς πρώτης συζυγίας του ὀνομαζομένην Μάρω, ἢ, κατ' ἄλλους Δικατερίναν. Μετὰ τὸν θάνατον αὐτῆς, ὁ αὐτοκράτωρ Ἀλέξιος ἤλθεν εἰς δευτέρου γάμου κοινωνίαν μετὰ τινος Θεοδώρας, ἀνεψίας τοῦ αὐτοκράτορος Μιχαῆλ τοῦ Παμφλάγου.

Ἐν τοῖς ἀνακτόροις τοῦ Ἀλεξίου ἐξῆ Γερμανός τις, λίαν ἀγαπητὸς καὶ εὐνοούμενος ὑπ' αὐτοῦ. Μετὰ τοῦ Γερμανοῦ τούτου ἡ αὐτοκράτειρα Θεοδώρα περιπλάκη εἰς ἐρωτικὰς σχέσεις. Μίαν δὲ τῶν ἡμερῶν, κατὰ τύχην, ὁ Στέφανος, συλλαβὼν αὐτοὺς ὀργιάζοντας, ὑβρίσθη καὶ ἐραπίσθη ὑπὸ τοῦ Γερμανοῦ. Ὁ Ἰωάννης, ἰδὼν τὸν ἀδελφόν του Στέφανον κλαίοντα καὶ μαθὼν τὴν αἰτίαν, τὸν ἐπέπληξε καὶ τὸν παραινῆσε νὰ φονεύσῃ τὸν Γερμανόν. Ὁ Στέφανος, χωρὶς νὰ χάσῃ πολὺν καιρὸν, ἐκτελεῖ τὰς συμβουλὰς τοῦ ἀδελφοῦ του καὶ διὰ νὰ μὴ τιμω-

ρηθῆ ἀπὸ τὸν πατέρα του, καταφεύγει εἰς Μιτυλήνην, τὸ 6685 ἀπὸ κτίσεως κόσμου, κατὰ τὸν παπᾶ—Νικόλαον. Ἐπειδὴ δὲ τὸ ἄσυλον τοῦτο δὲν ἦτο ἀσφαλές, μετὰ τινὰ χρόνον μετέβη εἰς Οἰτύλον, ὅπως ἄγνωστος.

Ἐν Οἰτύλῳ ὑπῆρχε πλουσιώτατος τις ἄρχων, ὀνομαζόμενος Πέτρος Λασκούρης. Ὁ πλουσιώτατος οὗτος ἐκτιμήσας τὴν καλὴν συμπεριφορὰν καὶ τὴν εὐμορφίαν τοῦ Στεφάνου, κλίτοι ἄγνωστον ἠθέλησε νὰ τὸν κάμῃ γαμβρὸν εἰς μίαν τῶν τριῶν θυγατέρων του. Ὁ Στέφανος ἐξελέχθη τὴν πρωτότοκον αὐτῶν Ἀλεξάνδραν καλουμένην, ἐκ τῆς ὁποίας ἀπέκτησε, κατὰ τὸν παπᾶ—Νικόλαον, τρεῖς υἱούς: τὸν Πουλημένην Μαυροῖδῆ, τὸν Μιχαῆλ, καὶ τὸν Κωνσταντῖνον Αἰγυροστῖνον. Ἐκ τοῦ πρώτου δὲ τούτων κατάγονται οἱ Στεφανίανοι, ἐκ τοῦ δευτέρου οἱ Βοκιάνοι καὶ ἐκ τοῦ τρίτου οἱ Φατζεῖοι.

Ὁ Καμβιάγης λέγει ὅτι οἱ ἀπόγονοι τοῦ Πουλημένη ὀνομάσθησαν Νοβακκαιοί, οἱ ἀπόγονοι τοῦ Μιχαῆλ Στεφανίανοι καὶ οἱ ἀπόγονοι τοῦ Κωνσταντίνου Φαλτσαιοί: πάντες δ' ἑμοῦ Στεφανόπουλοι.

Μετὰ τὸν θάνατον τῆς Θεοδώρας ὁ αὐτοκράτωρ μετεμελήθη καὶ ἐσυγχώρησε τὸν υἱὸν του Στέφανον. Μαθὼν δὲ ὅτι εὕρισκετο ἐν Οἰτύλῳ τὸν μετεκάλεσεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἀλλ' οὗτος ἔκρινε καλὸν νὰ μὴ μεταβῆ πλέον ἐκεῖ. Ἐν τούτοις ὁ πατήρ του τὸν ἐτίμησε μετὰ πολλὰ δῶρα.

Λέγεται δὲ ὅτι, ἐπειδὴ οἱ Οἰτύλιοι ἐράνησαν φιλόξενοι πρὸς τὸν υἱὸν τοῦ Ἀλεξίου, ὁ αὐτοκράτωρ οὗτος, εἰς ἀνταμοιβήν, ἐκτοτε μετέτρεψε τὴν πόλιν των εἰς Ἀρχιεπισκοπὴν καὶ Μητρόπολιν, ἧτις μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης δὲν ἦτο εἰμὴ Ἐπισκοπὴ.

Ὁ θάνατος τοῦ Στεφάνου ὑπῆρξε τραγικός. Ὁ πενήτερός του εἶχεν ἀδελφόν τὸν ὁποῖον ἐφόνευσαν οἱ κάτοικοι πλησιοχώρου τινὸς χωρίου, ἐκ τοῦ ὁποίου κατήγετο καὶ ὁ ὑπὸ τῆς του. Μίαν τῶν ἡμερῶν ὁ Στέφανος ὠρκίσθη ἵνα ἐκδικηθῆ τὸν θάνατον τούτου: ὁ δὲ ὑπὸ τῆς προσηνέχθη ἵνα χρησιμεύσῃ ὡς προδότης. Ὁ Στέφανος ἐπορεύθη μετὰ τῶν φίλων του κατὰ τῶν κατοίκων τοῦ τόπου ἐκείνου: ἀλλ' ἔνεκα τῆς ἐναντίας προδοσίας τοῦ ὑπὸ τῆς, μόλις ἐσώθη μόνος. Ἐπιστρέφων δὲ δρομαίως, ἔφθασεν εἰς τινὰ πηγήν, παρὰ τὴν Οἰτύλον, ὅπου γυνὴ τις ἐκ τοῦ χωρίου ἐκείνου, εὐρεθεῖσα ἐκεῖ καὶ κρυβούσα ὅτι κατὰ τῶν συμπατριωτῶν τῆς ἐξεστράτευσε τὸν ἰδολοφόνησεν.

Κατὰ τὴν παράδοσιν ταύτην, ὅταν ἡ καταγωγὴ τοῦ Στεφάνου ἐγενεῖ γνωστὴ ἐν Οἰτύλῳ, τότε ὅλοι οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως ταύτης τὸν ἐτίμων καὶ τὸν ἐθαύμαζον, καὶ διὰ νὰ τὸν τιμήσουν ἔτι περισσότερον, τὸν ὀνόμασαν *Στεφα-*

νόπουλον, ἢ, μᾶλλον *Στεφανό-πολιν*, τούτεστι Στέφανον, καταγόμενον ἐκ τῆς Πόλεως ἧτοι τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Οὕτω δὲ, ὅλοι οἱ ἀπόγονοι αὐτοῦ, λαβόντες τὸ ἐπώνυμον τοῦτο, ἐκλήθησαν *Στεφανόπουλοι*, ἢ ἄλλως, *Στεφανόπολι*. Καὶ πραγματικῶς ὅλοι οἱ κάτοικοι τῶν Καρυῶν τὴν σήμερον δίδουσιν ἐκυτοῖς τὸν τίτλον τούτον. Ἐπίσης δ' ἐκ τῆς παραδόσεως ταύτης ἐπιτεταί ὅτι καὶ ὅλοι οἱ κάτοικοι τῶν Καρυῶν εἶναι καὶ *Πρίγκιπες Κομνηνοί* (!)

2α Παράδοσις. Κατὰ τὴν δευτέραν ταύτην παράδοσιν, ἧτις εἶναι ἡ τῶν ἐν Διακκίῳ Στεφανοπούλων Κομνηνῶν, ὁ νεώτατος τῶν υἱῶν τοῦ Δαβὶδ Κομνηνοῦ, τελευταίου αὐτοκράτορος τῆς Τραπεζούντος, ὀνόματι Νικηφόρος, διαφυγὼν τὴν μάχαιραν Μωάμεθ τοῦ Β', μετὰ περιπληνήσεως ἐπὶ τέλους κατήνησεν εἰς Οἰτύλον, ὅπου νυμφευθεὶς ἀπέκτησεν οἰκογένειαν, ἧτις διεσώθη μέχρι σήμερον μετὰ τῶν ἀποικίων Ἑλλήνων τῆς Κορσικῆς.

Κατὰ τὴν παράδοσιν ταύτην, ὁ Νικηφόρος Κομνηνός ἀπέκτησεν ἕγγονον, ὀνόματι Στέφανον Κομνηνόν, ἕξοχον ἄνδρα ἐν Οἰτύλῳ, καὶ κατὰ τὴν σωματικὴν ὑπεροχὴν καὶ κατὰ τὴν ἠθικὴν ἱκανότητα.

Ὁ Στέφανος οὗτος, κατὰ τὸν κ. Γεμενῆν, ἐν μάχῃ τινὴ κατὰ τῶν Τούρκων, συμβᾶσαν τὸ 1537, ἔταξε νὰ κτίσῃ μετὰ τὴν νίκην, δι' ἰδίων του ἐξόδων ἐν Μοναστήριον εἰς τιμὴν τῆς Παναγίας. Ἡ Παναγία ἔκαμε τὸ θαῦμά της. Ὅποτε οἱ μαχηταὶ Οἰτύλιοι ἤρχισαν ν' ἀποθαρρύνωνται, νεάνις τις ὠραία καὶ χαρίεσσα, θυγάτηρ τοῦ ἀρχοντος Γερακκῆρη, ἐπὶ κεφαλῆς τῶν Οἰτυλίων γυναικῶν, παρουσιάσθη εἰς τὴν μάχην καὶ διὰ τῆς γενναϊότητός της κατόρθωσε νὰ δώσῃ τὴν νίκην εἰς τοὺς συμπατριώτας της. Τὸ θαῦμα ἐτετέλεσθη, καὶ ὁ Στέφανος ἀμέσως ἐξεπλήρωσε τὴν ὑπόσχεσίν του. Εἰς δὲ τῶν ἀπογόνων του, ὀνομαζόμενος Ἀλέξης ἠγάσεν ἐν τῷ Μοναστηρίῳ τούτῳ καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ κάμῃ θαύματα καὶ μέχρι σήμερον.

Οἱ ἀπόγονοι δὲ τοῦ Στεφάνου τούτου εἰς τιμὴν αὐτοῦ ἐκλήθησαν *Στεφανόπουλοι*. Κατ' ἄλλους δὲ, αὐτὸς οὗτος ὁ Νικηφόρος, ἀναγνωρισθεὶς ἐν Οἰτύλῳ, ὀνομάσθη ὑπὸ τῶν Οἰτυλίων *Στεφανόπουλος*, τούτεστιν υἱὸς, ἀπόγονος τοῦ στεφάνου, ἧτοι τοῦ αὐτοκρατορικοῦ στέμματος.

Τὴν παράδοσιν ταύτην, Δημήτριος τις Στεφανόπουλος Κομνηνός, ἐκ τῆς οἰκογενείας τῶν ἐν Κορσικῇ Στεφανοπούλων, κατόρθωσε νὰ ὑποστηρίξῃ δι' ἔγγράφων παρὰ τῷ Λουδοβίκῳ ΙΣ' βασιλεῖ τῆς Γαλλίας, καὶ νὰ λάβῃ παρ' αὐτοῦ τὸν τίτλον τοῦ Πρίγκιπος, διὰ βασιλικῶν γραμμάτων, ὑπὸ χρονολ. Ἀπριλ. 1782. Ὁλόκληρος δὲ ἡ ἱστορικὴ σύνοψις τῆς αὐτοκρατορικῆς οἰκογενείας τῶν Κομνηνῶν, τοῦτο προ-

σπαθεί ν' αποδείξη. Καί όμως όλα σχεδόν τὰ ἔγγραφα καί ὅλα τὰ ἐπιχειρήματα, τὰ ὅποια φέρει εἰς ὑποστήριξιν, φαίνονται ἡμῖν σαθρά καί ἀμφίβολα.

Ἐξετασθῆς τῶν ἔγγράφων τοῦ εἰρημένου κ. Δ. Στεφανοπούλου εἶχε διορισθῆ ὁ Μ. Cherin, γενεαλογιστής τῆς Α. Μ. τοῦ Λουδοβίκου ΙΣ'. Ἀλλά προφανῶς ὁ γενεαλογιστής οὗτος ἠπατήθη ὑπὸ τοῦ κ. Δ. Στεφανοπούλου.

Πρῶτον μὲν, διότι τὰ γεγονότα καί τὰ ὀνόματα τὰ ὅποια παρουσίασε, κατὰ μέγα μέρος ἦσαν ψευδῆ. Καί τοῦτο ἐξάγεται ἐκ πολλῶν ἔγγράφων εὐρισκομένων ἐν τοῖς ἀρχαίοις τῆς οἰκογενείας τῶν ἐν Αἰακκίῳ Στεφανοπούλων Κομνηνῶν, καί ἐκ τινος ἀρθροῦ ἐκτεταμένου, εὐρισκομένου ἐν τῇ «Χρυσῇ βιβλίῳ τῶν εὐγενῶν τῆς Γαλλίας.»¹⁾

Δεύτερον δέ, διότι τὰ ἔγγραφα τὰ ὅποια παρουσίασε, πιθανῶς, κατὰ μέγα μέρος, ἦσαν πλαστά. Τὰ ἔγγραφα ταῦτα, ὁ κ. Δ. Στεφανόπουλος, εὐθὺς ἄμα ἔλαβε τὸν τίτλον τοῦ Πρίγκιπος, τὰ ἔκαστε, βεβαίως, ὅπως ἀπαλλάξῃ καί ἑαυτὸν καί ταῦτα μεταγενεστέρου ἐλέγχου. Τρία δὲ μόνον τούτων ἐδημοσίευσεν ἐν τῷ ὡς ἀνωτέρω βιβλίῳ τοῦ «Ιστορικῆ σύνοψις κλπ., τῶν ὁποίων τὸ πρῶτον, χάριν περιεργείας, μεταφέρωμεν ἐνταῦθα ἀπαρραλλάκτως, ὡς ἔχει:

«Ἦς δὲνξαν Χρῶ ἀμὴν 1473. Ἰεὺναριου τεταρτη. Ἀναφανίσασαν ἔλπροσθεν ἐμοῦ κυνόγραφοῦ τῆς πολιτίας του βιτύου καί κάτοθεν πιστιον μαρτίρων ἀπὸ τὸ ἓνα μαιρος ὁ ἐξεχότατος ἄρχοντας νικέφορος ἰοστοῦ αὐτοκράτορας Δαβιδ Κομνηνοῦ τῆς τρεπιζόντας καί ἀπὸ τὸ ἄλο μαιρος ο ἄρχοντας Πέτρος πατίρ τῆς ἄρχοντίσας Ἐλένης τὴν ὅπιαν διδι τοῦ ἀνεθεν ἐξεχότατου νικεφόρου διὰ γηνίτου νομίμο καθὸς θέλει ἡ νόμη τῆς Ἐκκλησίας.

Νικέφορος, Πέτρος κλπ.»²⁾

Τὸ ἔγγραφον τοῦτο εἶναι προικοσύμφωνον; Ἀλλά, ἐφ' ὅσον τοῦλάχιστον ὑπάρχει μοι γνωστόν, τὰ προικοσύμφωνα, κατὰ τὰ παρ' ἡμῖν ἔθιμα, δὲν ἐγράφοντο τοιουτοτρόπως. Εἶναι συμφωνητικὸν ὑπὸ συμβολαιογράφου γραφέν; — Ἀλλά οἱ γάμοι, παρὰ τοῖς Ὀρθοδόξοις Ἕλλησιν, ὑπῆρξαν, μοι φαίνεται, πάντοτε ἐκκλησιαστικοὶ καί ὄχι πολιτικοί, ὑπὸ κυρογράφων (πιθανῶς κοινογράφων) τελούμενοι.³⁾

Ἐπειτα δέ, κατὰ τὰ ἔθιμα τῶν τότε Ἑλλήνων, ἡ κυρίως χρονολογία αὐτῶν ἦτο ἡ ἀπὸ

κτίσεως κόσμου· ἢ, τοῦλάχιστον, παρὰ τῆ ἀπὸ Χριστοῦ γεννήσεως, ἔπρεπε νὰ ὑπάρχῃ καί ἡ ἀπὸ κτίσεως κόσμου. Ὡσαύτως δέ, ἡ χρονολογία αὕτη ἔπρεπε νὰ ἦναι γραμμμένη μὲ γράμματα τοῦ ἑλληνικοῦ ἀλφάβητου, ἢ ὀλόγραφος, καί ὄχι μὲ ἀραβικοὺς ἀριθμούς. Ἐν γένει δέ ἡ αὐθεντικότης τοῦ ἔγγραφου τούτου μοι εἶναι λίαν ὑποπτος. Ταῦτο δὲ συμβαίνει καί διὰ τὰ ἐπίλοιπα τῶν ἔγγράφων τοῦ κ. Δ. Στεφανοπούλου.

Τρίτον δέ, διότι ἡ παράδοσις τῶν ἐν Κορσικῇ Ἑλλήνων ὑπῆρξε πάντοτε ὅτι κατήγοντο ἐκ τοῦ Ἀλεξίου Κομνηνοῦ, αὐτοκράτορος τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καί οὐχὶ ἐκ τοῦ Δαβιδ Κομνηνοῦ.— Πῶς δὲ ἦτο δυνατόν, ὁ παπᾶ Νικόλαος, ὁ ὁποῖος βεβαίως ὅτι, γράφων τὴν ἱστορίαν του, εἶχεν ὑπ' ὄψιν του ὅλα τὰ χειρόγραφα καί ὅλα τὰ ἔγγραφα τῶν ἐν Κορσικῇ Ἑλλήνων, ν' ἀπατηθῆ ἐπὶ τοσοῦτο φανερῶς καί εὐκρινῶς ὑποθέσεως; — Ἡ, τοῦλάχιστον, νὰ μὴ κάμῃ, ἔστω καί βραχέϊαν, μνείαν τῆς ἐκ Δαβιδ Κομνηνοῦ καταγωγῆς; Πράγμα δὲ ἄξιον παρατηρήσεως εἶναι καί τὸ ἐξῆς, ὅτι ὁ καπετὰν Γεώργιος Στεφανόπουλος, τελευταῖος ἀρχηγὸς τῆς ἑλληνικῆς ταύτης ἀποικίας, ὁ μόνος δυνάμενος νὰ διεκδικήσῃ τὴν ἐκ Κομνηνῶν καταγωγὴν ὡς πρωτότοκος διάδοχος τοῦ πρώτου ἀρχηγοῦ τῆς ἀποικίας ταύτης, εἶτε ἐν συνειδήσει πλάνης τινός, εἶτε ἐκ ταπεινοφροσύνης, οὐδέποτε ἔδωκεν ἑαυτῷ τὸν τίτλον Κομνηνός. Πανταχοῦ δὲ ὅπου ἀπήντησα τὴν ὑπογραφὴν του, ἔχει αὕτη ὡς ἐξῆς: Καπετὰν Γεώργιος Στεφανόπουλος, ὅπου ἐνίοτε προσθέτει καί τὸ: Ἀρχηγὸς τῆς Ἑλληνικῆς ἀποικίας.

Βεβαίως, τοιοῦτό τι συνέβη. Οἱ παλαιοὶ τῶν ἐν Κορσικῇ Ἑλλήνων ἐξηκολούθησαν νὰ ἔχουν τὴν τῆς ἐξ Ἀλεξίου Κομνηνοῦ καταγωγῆς παράδοσιν, χωρὶς νὰ δίδουν προσοχὴν τινα εἰς τὴν γενικὴν ἱστορίαν. Οἱ νεώτεροι δὲ τούτων, βλέποντες ὅτι ἡ παράδοσις αὕτη δὲν συνεφώνει οὐδὲ ὅπως μὲ τὴν γενικὴν ἱστορίαν, ἠθέλησαν νὰ τὴν συμβιβάζουν, δίδοντες αὕτῃ ἄλλην ἀρχήν.

Ὡς δὲ παρατηρεῖ ὁ ἀναγνώστης, καί ἡ μὲν καί ἡ δὲ τῶν παραδόσεων τούτων ἔχουσι τι τὸ μυθῶδες καί τὸ βεβιασμένον. Φαίνεται δὲ νὰ ὑπῆρξαν πάντοτε ἄνθρωποι, οἵτινες ἀντέλεγον κατὰ τῆς εὐγενεῦς ταύτης καταγωγῆς τῶν ἀποίκων τούτων Ἑλλήνων, διὸ καί ὁ παπᾶ Νικόλαος δριμύς λίαν ἐπιπίπτει ἐν τῷ προλόγῳ του κατὰ τῶν ἀντιλεγόντων τούτων:

«Ἐπι δέ, λέγει, καί διὰ νὰ ἀποδείξω κάποιων κακογλώσων καί ζηλιάρων ὄνων, ὅπου, ἀπὸ τὴν πολλὴν ἀκῆτητα καί φθόνον ὅπου φέρουν εἰς τὸ γένος μας, κάθονται καί κατακρίνουν τὴν εὐγένειάν μας, πῶς δὲν ἤξεύρετε πόθεν κατὰγεστε.»

Γεώργιος, κατὰ τὸν ἀρθρογράφον τῆς Γενικῆς Βιογραφίας τοῦ Διδώτου,¹⁾ ἐξομῶσας τὴν πατρῶαν πίστιν, ἐπέζησεν ὡς μόνιμος ἐν Ἀδριανουπόλει μετὰ τὴν σφαγὴν τοῦ πατρὸς του, τῶν ἀδελφῶν του καί τῶν ἄλλων μελῶν τῆς οἰκογενείας του²⁾.

Εἶναι λοιπὸν οὗτος ὁ πρόγονος τῶν ἐν Κορσικῇ Κομνηνῶν; — Ἴσως, καί· ἀλλ' ἴσως καί ὄχι. Τοῦλάχιστον ἡ ἱστορία δὲν μᾶς λέγει τίποτε. Ἐν τούτοις, ἡ οἰκογένεια τῶν ἐν Αἰακκίῳ Στεφανοπούλων Κομνηνῶν ἐξακολουθεῖ νὰ θεωρῆ ἑαυτὴν ὡς καταγομένην ἐκ τῶν ἐν Τραπεζοῦντι Κομνηνῶν, φέρουσα τὰ ἐξῆς οἰκόσημα: Χρυσοῦν Αὐτοκρατορικὸν ἀετόν, διαπερώμενον ὑπ' ἀργυροῦ ξίφους ἔχοντος χρυσοῦν λαβίδα, καί ἐπιφέροντος χρυσοῦν αὐτοκρατορικὸν στέμμα. Σύνθημα δ' ἔχει τὸ ἐξῆς: *Fama manet, fortuna perit.*

Τὰ ἐν τῇ οἰκίᾳ τῶν ἐν Αἰακκίῳ Στεφανοπούλων Κομνηνῶν σωζόμενα ἔγγραφα εἶναι ὅπως ἀνεπαρκῆ διὰ τὴν ἀπόδειξιν τῆς περὶ τῆς ὁ λόγος ὑποθέσεως. Ἐν δὲ καί μόνον ἀρχαῖον ἔγγραφον ὑπάρχει ἐν αὐτοῖς, τὸ ὁποῖον εἶναι βαπτιστικὸν τοῦ Γεωργίου, ἀρχηγοῦ τῆς ἐν Κορσικῇ ἑλληνικῆς ἀποικίας, κατὰ τὴν ἐξ Οἰτύλου ἀναχώρησιν. Ἐχει δὲ ὡς ἔπεται:

«Χιλιοστῶ πεντακοσιοστῶ ἐνεκιστῶ πέμπτῳ Νοεμβρίου εἰκοστῇ δευτέρᾳ. Ἐγεννήθη παιδίον ἀρσενικὸν τοῦ εὐγενεστάτου κυρ Μιχαῆλ τοῦ ποτὲ ἐκλαμπροστάτου γεωργίου στεφανοπούλου Κομνηνοῦ, καί τῆς ἀρχόντισσας μαρίας· ἐβαπτίσθη ἐμῖρθη, καί ὀνομάσθη γεώργιος ἀπ' ἐμοῦ Δουναίου προτοπαπᾶ τοῦ Βίτιλου.

Χιλιοστῶ ἑξακοσιοστῶ ἑβδόμοστοῦ πέμπτῳ μαῖου εἰκοστῇ εἰς τὸ Βίτιλον Μάνης.

Ἐγὼ Θωμᾶς στεφανόπουλος ἀρχιερεὺς τοῦ Βίτιλου μετέγραψα ἀπὸ τὸ βιβλίον τῶν βαπτιζόμενων τὸ ἄνωθεν βαπτιστικὸν καθὼς εὐρίσκειται.

Θωμᾶς Στεφανόπουλος.»

Ἀλλὰ καί τοῦ ἔγγραφου τούτου ἡ αὐθεντικότης μοι εἶναι λίαν ἀμφίβολος. Μάλιστα δὲ ἡ ὑπογραφή Θωμᾶς Στεφανόπουλος δὲν εἶναι ὑπογραφή Ἑλλήνος Ὀρθοδόξου Ἀρχιερέως. Τούναντίον δ' ἡ ὑπογραφή τοῦ Ἐπισκόπου Μαΐνης Παρθενίου ἐν τῇ διαθήκῃ του, τὴν ὅπιαν δημοσιεύομεν κατωτέρω, εἶναι ἀληθῆς ὑπογραφή Ἀρχιερέως, γεγραμμμένη καθ' ὅν τρόπον διετηρήθη καί μέχρι σήμερον ἡ συνθήεια τοῦ ὑπογράφειν παρὰ τοῖς ἡμετέροις Ἀρχιερεῦσιν.

Εἰς ταῦτα δὲ ἐπὶ τέλους προσθέτω καί τὸ συμπέρασμα, τὸ ὁποῖον ἐξήγαγον ἐκ τῶν ληξιαρχικῶν βιβλίων τοῦ Δημαρχείου τῶν Καρυῶν: Οἱ τὰς διαφόρους ἱεροπραξίας καταγράφοντες ἱερεῖς συνειθίζουσι νὰ θέτωσι τὸ ὄνομα, τὸ ἐπώνυμον καί τὸ τῆς πατρίδος ὄνομα τῶν καταγραφόμενων προσώπων. Οὕτω δὲ ἐν σελ. 3 τοῦ

Ἡ περίστασις αὕτη ἀνεκάλεσεν εἰς τὴν μνήμην μου παρατήρησιν τινα τοῦ ἱστοριογράφου Le Beau ἐπὶ τῆς αὐτοκρατορικῆς οἰκογενείας τῶν Κομνηνῶν: Ὅταν ἡ οἰκογένεια αὕτη κατέστη ἔνδοξος, τότε οἱ ἱστοριογράφοι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης προσεπάθησαν ἵνα εὐρωσι τὴν ἀρχαῖαν καταγωγὴν τῆς. Τὴν ἀνεβίβασαν λοιπὸν μέχρι τῆς ἐποχῆς τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, ὡς εὐγενῆ οἰκογένειαν, ἀκολουθήσασαν αὐτόν, ἀναχωροῦντα ἐξ Ἰταλίας. Ἦτο δέ, λέγει, ματαφροσύνη τις τὸ ὄνομα τοῦτο εἰς ὅλους τοὺς περιφανεῖς οἴκους, τῶν ὁποίων ἠγροεῖτο ἡ καταγωγή.¹⁾

Πράγμα δὲ ἄξιον μνείας εἶναι καί τὸ ἐξῆς: Εἰς πολλὰ μέρη τῆς Ἀνατολῆς, καί ἰδίως ἐν Σαμοθράκῃ, τὰ ὀνόματα Παλαιολόγος, Λάσκαρις, Δούκας καί Κομνηνός, ἦδη ἀπὸ τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως κατέστησαν κοινότατα, διότι οἱ γονεῖς, πρὸς τιμὴν τῶν εὐγενῶν οἰκογενειῶν τῶν Παλαιολόγων, Λασκαρέων, Δουκῶν καί Κομνηνῶν, βαπτίζοντες τὰ παιδιά των, τοῖς δίδουσι τὰ ὀνόματα ταῦτα.

Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν ἐτυμολογίαν τῶν λέξεων Στεφανόπουλος καί Στεφανόπολις, μίαν τοιαύτην δύναμαι νὰ ἐννοήσω: ὅτι Στεφανόπουλος, κατὰ τὴν καθ' ἡμᾶς ἑλληνικὴν γλῶσσαν, εἶναι πατρωνυμικὸν καί σημαίνει υἱὸς τοῦ Στεφάνου, καί ὅτι, Στεφανόπολις, ἢ μᾶλλον, Στεφανοπόλις, εἶναι ὄνομα πόλεως καί σημαίνει, πόλις τοῦ Στεφάνου. Ὡς πρὸς τὸ, Stefanopoli (ἢ μᾶλλον, Stéphanopoli, καί, κατ' ἄλλους, Stéphano-poli), δὲν εἶναι ἄλλο εἰμὴ ἐξιταλισμὸς τῆς λέξεως Στεφανόπουλος. Τοιοῦτο δὲ τι συνέβη καί διὰ πολλὰ ἄλλα τοιαῦτα ὀνόματα. Οὕτω λ. χ., τὸ μὲν Μαρκόπουλος ἔγεινε Marcopoli: τὸ δέ, Παπαδόπουλος, Papadopoli καί οὕτω καθ' ἑξῆς.

Αἱ παραδόσεις αὗται θὰ εἶχόν τι τὸ πειστικὸν καί βέβαιον, ἐὰν συνεφώνουν καθ' ὅλα μὲ τὴν γενικὴν ἱστορίαν. Ἀλλὰ τοιαύτη τις συμφωνία παντάπασι ἐλλείπει.

Ὡς πρὸς τὴν πρώτην παράδοσιν, ἐκ τῆς ἱστορίας μανθάνομεν ὅτι ὁ Αὐτοκράτωρ Ἀλέξιος Κομνηνός οὐδέποτε ἔσχε σύζυγον Μάρω, ἢ Αἰκατερίνην καί μετὰ ταύτην Θεοδώραν. Ὁ πρωτότοκος τῶν υἱῶν του καί διάδοχος τοῦ Βυζαντινοῦ θρόνου, πραγματικῶς, ὀνομάζετο Ἰωάννης Κομνηνός: ἀλλ' υἱὸν Στέφανον οὐδέποτε ἀπέκτησεν. Πολύ δὲ περισσότερο, τὰ περὶ Γερμανοῦ καί Θεοδώρας οὐδαμοῦ ἀναφέρονται.²⁾

Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν δευτέραν παράδοσιν, πραγματικῶς, ὁ νεώτατος τῶν ἠκτῶ υἱῶν τοῦ Δαβιδ Κομνηνοῦ, τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα ἦτο

1) Hist. Du Bas-Empire Τόμ. XVII. σελ. 179.

2) Le Beau, Hist. κτλ. Τόμ. XVII καί XVIII.

1) Nouv. Biogr. génér. κλπ. Τόμ. XIII, σελ. 211.

2) Χάμπερ, Τόμ. Β', σελ. 334.

1) Deuxième registre κτλ. σελ. 239.

2) Précis historique κλπ. σελ. 20.

3) Παράβαλε καί τὴν περὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης γνώμην τοῦ κ. Π. Χιώτη ἐν τῇ «Σιών» τῆς 40 Ἰουνίου 1887, ἀριθ. 310.

Βιβλίου τῶν Βαπτισμένων ἀπαντῶμεν τὴν ἐξῆς καταγραφὴν:

«Χίλιοι ἐπτακόσιοι δεκάξι ἰανουαρίου ἐξί με τὸ θέλημα ὡς ἄνωθεν τοῦ προστότος ἐβαπτίσθη ἀπ' ἐμὲ τὸν ὑπογεγραμμένον υἱὸς τοῦ Μαστροκωσταντῆ ἀπὸ τῆν κῶ καὶ Ἀγγελίνας Μαλατίτζας· οἱ ἀνάδοχοι παπὰ πέτρος Μαθρονιδάκης καὶ Μαρία κονταρήνου· ἦτον ἡμερῶν δεκάοκτὸ καὶ ὀνομάσθη ἰωάννης. ἐγὼ ππ. Ἰωάννης στεφανόπουλος ἐβάπτισα.»

Οὕτω δ' ἀλληλοδιαδόχως ἐν τοῖς διαφόροις ληξιαρχικοῖς βιβλίοις ἀπαντῶμεν τὰς ἐξῆς καταγωγὰς· Νικολὸς σμιρνάκης.—Γιάννης ἀπὸ τῆν χίο.—Κωσταντῆς τσιργοτάκης.—Γιόργης ἀπὸ τῆν ροῦμελη.—Μαστρο νικολὸς καρδιώτης.—Γιόργης κορβιώτης.—Φραντσέσκος παριανὸς κλπ. κλπ. Δὲν ἔσχον δὲ τὴν ὑπομονὴν νὰ συνθέσω ἀκριβῆ κατάλογον τῶν τοιαύτης καταγωγῆς οἰκογενειῶν ὅπως ἴσως ἄλλοτε ὅμως δύναμαι νὰ διαβεβαιώσω ὅτι ὑπὲρ τὰς τριάκοντα τοιαῦται εὐρίσκονται ἐν τοῖς βιβλίοις τούτοις.

Ἐπεταὶ λοιπὸν ἐκ τούτων, ὅτι ἡ ἀποικία αὕτη δὲν συνέκειτο ἐκ μόνων Οἰτυλιῶν καὶ Πελοποννησίων, ἀλλὰ καὶ ἄλλης καταγωγῆς ἀνθρώπων. Καὶ ἐξηγῶ τοῦτο ὡς ἐξῆς: Ἡ Μάνη διτέλεσε πάντοτε ἀνυπότακτος καὶ οὕτως εἰπεῖν ἡμιανεξάρτητος. Αἱ ἐξ ἄλλων μερῶν ὑπὸ τῶν Τούρκων καταδικωμένοι οἰκογένειαὶ κατέφευγον ἐκεῖ ὡς εἰς ἄσυλον. Ὅσαίς λοιπὸν ἀνεχώρουν ἐκ Μάνης ἀποικίαι, συνέκειντο αὗται, κατὰ μέγα μέρος, ἐξ Ἑλλήνων ἄλλων μερῶν.

Καθὰ δὲ πληροφοροῦμαι ἐν Καρυαῖς, καὶ τινες Γενοουησιακαὶ οἰκογένειαὶ, ἀναμιχθεῖσαι μετὰ τῶν πρώτων ἀποίκων Ἑλλήνων, συνεχωνεύθησαν μετ' αὐτῶν, ὡς εἶναι καὶ ἡ οἰκογένεια Ραγγατζάκη (ἐκ τοῦ ragazzo).

(Ἐπεταὶ συνέχεια)

N. B. ΦΑΡΑΥΣ

ΣΤΡΕΒΛΩΘΕΙΣΑ ΥΠΑΡΕΙΣ

Ἀιγήγημα.

[Ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ τοῦ Rudolph Lindau]

Α'.

Τὸν Νοέμβριον μῆνα τοῦ ἔτους 186. εὐρισκόμην ἐν μικρᾷ τινι πόλει τῆς Θυριγγίας. Ἦμην ἤδη ἐκεῖ ἀπὸ μιᾶς ἐβδομάδος, καὶ περὶ τῶν τὰς ὑποθέσεις αἰτινὰς εἶχον ἀπαιτήσει τὴν παρουσίαν μου, ἠτοιμαζόμεν ν' ἀναχωρήσω τὴν ἐπομένην ἡμέραν ἐν ὥρᾳ εὐθέτῳ, ὅτε τὴν τετάρτην ὥραν μετὰ μεσημβρίαν ἔλαβον τηλεγράφημα καλοῦν με ὅτι τάχιστα εἰς Παρίσιους πρὸς τακτοποίησιν σπουδαιοτάτης δι' ἐμὲ ὑποθέ-

σεως. Εὐρισκόμενος πολλὰς ὥρας μακρὰν τῆς κυρίας σιδηροδρομικῆς γραμμῆς, δὲν ἠδύναμην πλέον νὰ προφθάσω τὴν ταχέαν νυκτερινὴν ἀμαξοστοιχίαν ἵνα ἐπιβῶ δὲ τῆς ἀμέσως ἐπομένης ἡμερησίας, ἔπρεπε ν' ἀναχωρήσω τὴν ἐπαύριον πρωίαν περὶ τὴν πέμπτην ὥραν, ἢ νὰ κινήσω ἐφ' ἀμάξης τὴν ἰδίαν ἀμέσως ἐσπέραν, καὶ διανυκτερεύων ἐν τῇ πόλει τοῦ σιδηροδρομικοῦ σταθμοῦ νὰ ἐξακολουθήσω τὴν ἐπαύριον τὴν ὁδοπορίαν μου διὰ τοῦ σιδηροδρόμου.

Ἦτο δυσάρεστος, ὑγρὸς συνάμα καὶ ψυχρὸς, καιρὸς. Τὸ νὰ ἐγερωθῶ δὲ ἐν μέσῳ σκότους, νὰ ἐνδύθω ἐντὸς ψυχροῦ δωματίου, καὶ τρέμων ἐτι ἐκ τοῦ ψύχους νὰ ἐπιβῶ ἀμάξης κακῶς κλειομένης, ὅπως διασυρῶ τέσσαρας ὄλας ὥρας ὑπὸ ἀργῶν ἵππων, δι' ἀνωμάτων δρόμων, ἄνω καὶ κάτω τῶν ὁρέων, ἦσαν πράγματα ἄτινα ἦκιστα μοὶ προσμειδίω. Προὔτιμησα ν' ἀναχωρήσω ἀμέσως. Παρήγγειλα ἐν ὄχημα, συνεχεύσασα ἐν τάχει τὸν ὁδοπορικόν μου δάκνον, ἔπιον ἐν ποτήριον θερμοῦ οἴνου, διέταξα νὰ θέσουν ἐντὸς τῆς ἀμάξης μίαν δέσμην ἀχύρου, ἐτυλίχθη ἐπιμελῶς διὰ χονδρῶν τινῶν σκεπασμάτων, καὶ ἐκίνησα εὐδιάθετος.

Ἐἶχεν ἤδη ἀρχίσει τὸ σκότος, ὅτε ἐξῆλθον τῆς πόλεως, μετὰ ἡμίσειαν δὲ ὥραν ἦτο βαθεῖα κύκλω μου νύξ. Με κατέλαβε μετ' ὀλίγον ἡμιτελής τις καὶ ἄχαρις ὕπνος, ὅθεν με ἐξήγειρον, ὡς ἐνόμιζον, ἀνὰ δεκά λεπτὰ μάλιστα κρότος καὶ ἀμαξηλάτου κραυγαί· παρετήρουν δὲ τότε ὅτι πολλὰ παρηγόμειθα χωρὶς. Ἐβλεπον δι' ἡμικλείστων ὀφθαλμῶν καὶ τῶν θαμβῶν ὕλων τῆς ἀμάξης ταπεινοὺς καὶ ἀμαυροὺς οἰκίσκους καὶ τὰ μόλις φωτιζόμενα παράθυρά των, πρὶν ἢ δὲ καλῶς ἐνόησω ποῦ εὐρισκόμην ἤμην καὶ πάλιν μετὰ μικρὸν ἐπὶ τῆς σκοτεινῆς λεωφόρου. Τέλος ἐβεβλήθη πῶς ὁ δρόμος· οἱ τιναχομοὶ τῆς ἀμάξης κατέστησαν ἀνεκτότεροι, μεταβληθέντες βλαβηδὸν εἰς εὐχάριστον λικνισμόν, αἱ κραυγαὶ τοῦ ἀμαξηλάτου δὲν μ' ἐτάραζαν πλέον, καὶ — ἀπεκοιμήθη.

Ὅτε ἐξύπνησα εἶχον ἐσταματήσει ἐν τῇ πόλει Β. πρὸ τοῦ Ξενοδοχείου ὁ Διάδοχος, ὅπου καὶ κατηυθυνόμεθα. Ὑπερηκότατος τις οἰκέτης ἤνοιξε τὴν θυρίδα τῆς ἀμάξης καὶ μ' ἐβοήθησε νὰ καταβῶ. Ἀφροῦ δ' ἀπέλυσα τότε τὸν ἀμαξηλάτην καὶ ἀπῆντησα καταπρακτικῶς εἰς τὸν οἰκέτην, ἐρωτῶντά με ἂν ἐπιθύμουν δωματίον, με παρεκάλεσεν οὗτος νὰ τὸν ἀκολουθήσω καὶ μ' ὠδήγησεν ἐπάνω, διὰ τῆς φωτεινῆς κλιμακῆς, εἰς ὑψηλόν, εὐρὺ καὶ ψυχρὸν δωματίον. Ἐκράτει κηρίον διὰ τῆς προτεταμένης αὐτοῦ δεξιᾶς καὶ εἶχε πῶς τὸ ἦθος ὑπερήφανον, ὡσανεὶ προέκειτο νὰ με ποδηγετήσῃ διὰ σκοτεινοῦ τινος λαβυρίνθου.

Τὸ ὑποδειχθέν μοι δωματίον εἶχε πάντη ἄ-

χαριν τὴν ὄψιν. Ἐφάνετο μὴ θερμανθῆν ἀπ' ἀρχῆς τοῦ χειμῶνος. Περιέβλεπον δ' αὐτὸ φρίσσω, ἐνῷ ὁ οἰκέτης κατεγίνετο ν' ἀνάψῃ δύο ἰσχνὰ κηρία καὶ νὰ παρκατέξῃ συμμετρικῶς ἐγγὺς αὐτῶν μικρὰν τεφροδόχην καὶ ἀργιλλόπλαστον πυρροδοχείον. Λαβὼν δὲ μετὰ τοῦτο ἦθος χοροδιδασκάλου, ἐστηρίχθη ἑλαφρῶς διὰ τῆς ἡμικλείστου χειρὸς τοῦ ἐπὶ τῆς τραπέζης καὶ ἠρώτησε σοβαρῶς ἂν εἶχον ἄλλο τι νὰ διατάξω.

Ἐπεῖν ἔπειν, εἶπον· ἐπιθύμουν νὰ φάγω κάτι, πολὺ δὲ θὰ ἠύχαριστοῦμην ἂν ἐθερμαινετο τὸ δωματίον μου. Ἦτο δυνατόν νὰ ληφθῇ φροντίς ἢ ἐκοιμῶντο ἤδη οἱ ὑπηρεταί;

Ὁ οἰκέτης μὲ προσεῖθε μειδιῶν ἀνέφραστον μειδιάμα εὐμενείας καὶ οἰκτίρμονος ὑπεροχῆς, καὶ μοὶ ἀπῆντησε μετὰ πολλῆς ἠπιότητος, ὅτι μόλις ἦτο ἡ ὥρα δεκά, ὅτι τὸ ἐστιατόριον οὐδέποτε ἔκλειε πρὸ τοῦ μεσονυκτίου, καὶ ὅτι εἰς τῶν κατωτέρων ὑπηρετῶν—ὡς ἂν ὑπῆρχεν τάγμα ὀλόκληρον—ἔμενεν ἄγρυπνος ὅλην τὴν νύκτα, ὅσοι πολλὰκις ἐκ τῶν πέριξ ἤρχοντο ξένοι ἀργά, ὅπως ἀναχωρήσασιν διὰ τῆς πρωϊνῆς ἀμαξοστοιχίας. Ἀφροῦ δὲ τοιοῦτοτρόπως μοὶ κατέδειξε τὴν σπουδαιότητα τοῦ οἴκου, εἰς ὃν παρεῖχε τὰς ὑπηρεσίας του, ἐφάνη πάλιν πρόθυμος νὰ λάβῃ τὰς διαταγὰς μου, ὡς ἤκουσεν ἀπαθῆς καὶ κάτω νεύων τοὺς ὀφθαλμούς.

— Ὁ ὑπηρετής θὰ ἔλθῃ εὐθύς νὰ θερμάνῃ. Τὸ δεῖπνον εἰς εἴκοσι λεπτὰ θὰ εἶνε ἔτοιμον. Θέλετε νὰ φάγετε κάτω ἢ εἰς τὸ δωματίον σας;

— Κάτω θὰ εἶνε προχειρότερα, παρετήρησα δειλιῶς.

— Ὅπως ἀγαπᾶτε.

Κ' ἐπιστραφεὶς ἀνεχώρησεν.

Ἐτακτοποίησα ὀλίγον τὴν ἐνδυμνασίαν μου, ἔλαβον ἐν βιβλίον ἐκ τοῦ κιβωτίου μου, συλλογισθεὶς ὅτι τὰ εἴκοσι λεπτὰ τοῦ κυρίου ἐκείνου ἠδύναντο πολὺ νὰ παραταθῶσι, καὶ κατέβην τὴν κλιμακᾶν, ἵνα μεταβῶ εἰς τὸ ἐστιατόριον.

Διερχόμενος τὸν πρόδρομον παρήλθον ἐνώπιον κυρίου τινός, ὅστις, καθ' ἃ παροδικῶς παρετήρησα, ἐφόρει μέγαν σκούφον ἐκ μέλανος μεταξωτοῦ, καλύπτοντα σχεδὸν τὰ ὦτα καὶ περιστῶντα ἐκτάκτως μικρὰν τὴν κεφαλὴν. Ὁ ἄγνωστος μὲ παρηκολούθησε κατὰ πόδας καὶ ἐφθάσαμεν συγχρόνως εἰς τὴν θύραν τοῦ ἐστιατορίου. Τὴν ἤνοιξα καὶ παρεκάλεσα αὐτὸν διὰ τῆς χειρὸς νὰ προσηγήθῃ· ἀλλ' ἐκεῖνος ὑποχωρήσας ἐν βῆμα μοὶ εἶπε διὰ μεγάλης καὶ λεπτοτάτης φωνῆς:

— Παρακαλῶ, παρακαλῶ πολὺ, περάσατε.

Οὐδένα εἶχον λόγον νὰ διατρέψω εἰς φιλοφρονήσεις, καὶ εἰσῆλθον εἰς τὸ ἐστιατόριον.

Ὁ τὸν μέγαν σκούφον φέρων ἀνὴρ μὲ παρηκολούθησε, κ' ἐνόμιζον ὅτι ἤκουον ἐτι αὐτὸν

ψιθυρίζοντα ὀπισθὲν μου: παρακαλῶ πολὺ, περάσατε.

— Εὐγενὴς ἄνθρωπος, εἶπον κατ' ἐμαυτόν.

Ἐπὶ τοῦ ἐνὸς ἄκρου τῆς μακρᾶς καὶ στενῆς τραπέζης, ἐφ' ἧς ἠπλοῦτο κηλιδωμένη πῶς λευκὴ ὀθόνη, εἶχον παρατεθῆ παροφίδες. Ἀπέτεινα ἐρωτηματικὸν βλέμμα πρὸς τὸν σοβαρὸν οἰκέτην, οὗτος δὲ σπεύσας ἀμέσως πρὸς με κ' ἐπιχαρίτως προσκλίνων, μοὶ ὑπέδειξε μίαν τῶν δύο θέσεων. Ὁ μετ' ἐμοῦ εἰσελθὼν εἰς τὴν αἴθουσαν εὐγενὴς ἀνθρωπισκὸς ἐκάθησεν ἐπὶ τῆς ἄλλης καθέδρας, ἀπέναντί μου. Ἀποβαλὼν τὸν εὐρὺν αὐτοῦ σκούφον, ἤρχισε τρίβων μετὰ πολλῆς ταχύτητος τὰς μικρὰς, ὀστεώδεις καὶ ἀπεξηραμένας του χεῖρας. Τὸν παρετήρησα τότε ἀκριβέστερον.

Ἦτο βραχύς, ἐξήκοντοῦτης ἴσως ἀνὴρ, ἐκτάκτως κομψῶς ἐνδεδυμένος. Ἐφόρει ὁδοπορικὴν ἐνδυμνασίαν ἀνοικτοῦ τεφροῦ χρώματος, ἐξικρέτως κατεσκευασμένην, χρωματιστὸν χιτῶνα, ὅστις ἐκ τῶν συντεθλασμένων χειρῶν καὶ τοῦ περιτραχηλίου του ἐφάνετο πρὸ μικροῦ ἐξελθὼν τοῦ κιβωτίου, καὶ μακρὸν νεοπρεπές, ἐκ κυανοῦ μεταξωτοῦ, περιλαίμιον, εἰς ὃ καθηλοῦτο πολὺτιμος καὶ κομψοτάτη καρφίς. Ἡ κεφαλὴ του, ὡς εἶχον ἤδη παρατηρήσει ἐπὶ τοῦ προδρόμου, ἦτο λίαν μικρά. Ἡ μεσοπόλις, μακρὰ καὶ ἀραιὰ του κόμη, χωριζομένη παρὰ τὸ ἀριστερὸν οὖς, ἐφέρετο ἐπιμελῶς κεντισμένη ἐπὶ τοῦ λοιποῦ κρανίου, ὅπως συγκαλύπτῃ κατὰ τὸ δυνατόν τὴν φαλακρότητά του. Ὑπὸ τὸ ταπεινὸν δὲ καὶ ἐρρυθιδωμένον μέτωπον ἔκειντο δύο μικροὶ στρογγύλοι καὶ ζωηροὶ τεφροὶ ὀφθαλμοί. Ἡ ρίς ἦτο καμπύλη, ἰκανῶς μεγάλη, ἀλλὰ τοσοῦτον ἀσυνήθως λεπτὴ, ὥστε ἐφοβήθη, ὅτε ἀπεμύχθη αἴφνης βιατικῶς ὁ ἀνὴρ, μὴ διαρρήξωσιν οἱ λεπτοὶ καὶ διαφανεῖς του ρώθωνες ἐκ τῆς ἰσχυρᾶς πίεσεως, ἢν τὴν στιγμὴν ἐκείνην ὑφίσταντο. Τὰ στενά του χεῖλη ἦσαν ἀναιμα, τὰ μεγάλα καὶ ἀναπεπταμένα του ὦτα πλήρη ἐφηλίδων, ὃ δὲ μακρὸς καὶ ὀξύς αὐτοῦ πώγων ἦτο ἐξυρισμένος, ὡς καὶ τὸ ἄνω χεῖλος. Τὸ γερόντιον ἐμάσα ἀδιακόπως, χωρὶς νὰ περιέχῃ τι τὸ στόμα του, καὶ τοῦτο πρᾶττων τοσοῦτον παραδόξως συνέστελλε τὰς παρειάς του, ὥστε ἐνόμισα ὅτι κατεγίνετο νὰ τὰς δαγκάσῃ.

— Ὁ εὐγενὴς ἄνθρωπος εἶνε καὶ ἀστεῖος, διανοήθη, ἐπειδὴ δὲ οὐδὲν πλέον μοὶ παρεῖχεν ἐνδιαφέρον, ἤνοιξα τὸ βιβλίον, ὅπερ εἶχον παραλάβει, καὶ ἤρχισα ν' ἀναγινώσκω.

Ὅτε ἀνέκυφα μετ' ὀλίγα λεπτὰ, συνήντησαν οἱ ὀφθαλμοί μου τοὺς τοῦ γείτονος ἀτενίζοντάς ἐπ' ἐμὲ μετὰ τοσοῦτον προδήλου εὐμενείας καὶ ἀφελούς περιεργείας, ὥστε ἄκων ἐμειδίσα. Ὁ γέρων ἀπῆντησεν ἀμέσως διὰ φιλικοῦ καὶ σχεδὸν παιδικοῦ μειδιάματος.

— Πολύ ενδιαφέρον βιβλίον αναγινώσκετε, εἶπε· καὶ ὠραῖαι εἰκόνες, καθὼς βλέπω.

— Ναί, ἀπήντησα ἀμελῶς, ἀθῶν καὶ καλὸν βιβλίον: Τὰ παραμύθια τοῦ Γρίμμ.

— Τοῦ Γρίμμ τὰ παραμύθια! ἀνεφώνησεν ὁ μικρὸς ἀνὴρ μετὰ περιχαροῦς ἐκπλήξεως· πράγματι ὠραῖον βιβλίον. Τὸ ἀνέγνωσα ἑκατοντάκις· εἶνε ἀπὸ τ' ἀγαπητά μου βιβλία. Τὰ παραμύθια τοῦ Γρίμμ καὶ τοῦ Μουσαίου τὰ παραμύθια, ὁ Ἰππότης τοῦ Ραϊντ-Ζενστάιν, ὁ Ρινάλδος Ρινάλδινος. Ὁραῖα βιβλία! αὐτὰ μ' ἀρέσουν. Δὲν ἀναγινώσκω παρ' αὐτὰ, καὶ ἄλλα ὅμοια.

— Ἡ ἀνάγνωσίς των δὲν ἐρεθίζει, ὑπέλαβον. Διατηρεῖ τὸν ἄνθρωπον νέον.

— Ὅχι μόνον τὸν διατηρεῖ, ἀλλὰ καὶ τὸν κάμνει πάλιν νέον, ἀξιοτίμη κύριε, ἀπήντησεν ὁ γείτων μου, τονίζων ἰδίᾳ τὴν λέξιν: κάμνει. Πόσον καλλίτερα, διδασκτικώτερα, διασκεδαστικώτερα καὶ ἠθικώτερα εἶνε τὰ εὐμορφα αὐτὰ διηγήματα, παρὰ τὰ ἄνοστα καὶ ἀπίθανα μυθιστορήματα, τὰ μυθιστορήματα τῶν μεγάλων ἐντυπώσεων, μὲ τὰ ὁποῖα τρέφονται σήμερον οἱ ἀναγνώσται.

Ὁ γέρον ἤρχιζε νὰ μὲ διασκεδάσῃ. Ἐστῆριξα τοὺς ἀγκῶνας ἐπὶ τῆς τραπέζης καὶ τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τῶν χειρῶν, καὶ παρετήρησα αὐτὸν προσεκτικώτερον. Ἡ μορφή του εἶχε παράδοξόν τινα χαρακτῆρα, ὃν δὲν ἠδυνάμην νὰ ὄρισω ἀκριβῶς: μίγμα τι ἐξάψεως καὶ ἀφελείας, εἰλικρινείας συνάμα καὶ ὑπουλότητος.

— Δηλαδὴ... νὰ σὰς εἰπῶ, ὑπέλαβον, ὅπως διὰ μικρὰς τινος ἀντιλογίας τὸν ἐνθαρρύνω εἰς ἐξακολούθησιν, καὶ εἰς τὰ παραμύθια ἢ πιθανότης δὲν περισσεύει. Δύσκολα δὲ θὰ εὔρετε περισσοτέρους φόνους εἰς τὰ φοβερώτερα σημερινὰ μυθιστορήματα, παρὰ εἰς τὸν Ρινάλδον Ρινάλδινον καὶ τὸν Ἰππότην τοῦ Ραϊντ-Ζενστάιν, — ἂν δὲν μὲ ἀπατᾷ ἡ μνήμη...

— Μὲ συγχωρεῖτε, μὲ συγχωρεῖτε, κύριε μου, διέκοψεν ὁ γείτων. Ὁμολογῶ ὅτι οἱ ἥρωές μου εἶνε πολλάκις αἰμοχαρεῖς· ἀλλ' εἶνε ὅμως, ἂν εἴπω νὰ εἰπῶ, τίμιοι ἄνθρωποι εἰς τὸ εἶδός των· δὲν κρύπτονται, τοὺς γνωρίζει κανεὶς ἀμέσως· ὅταν βλέπω καὶ ἔρχεται ὁ μοχθηρὸς γίγας μὲ τὴν μεγάλην μάχαιραν ἢ ὁ ἀρχιληστής μὲ τὴν καρβίναν καὶ τὰ πιστόλιά του, ἢ ὁ ἀρπαξ μὲ τὸν ἀκόλουθόν του, εἰς τὴν ἀμέσως τί θέλουν οἱ ἄνθρωποι· ἐννοῶ εὐθὺς ποῦ εὐρίσκομαι, καὶ δὲν ἔχω νὰ τυραννοῦμαι μὲ χιλιάς δύο σκέψεις καὶ ὑποψίας, καθὼς εἰς τὰ σημερινὰ μυθιστορήματα, ὅταν βλέπω νὰ παρουσιάζεται ὁ ἄνθρωπος μὲ τοὺς μαύρους διαπεραστικούς ὀφθαλμούς καὶ τὸ μοχθηρὸν του μειδιάμα εἰς τὰ στενὰ στενά του χεῖλη. Τότε ἀδιακόπως συλλογίζομαι: νὰ ἰδοῦμεν τί θὰ κάμῃ τότε αὐτός

ὁ κακοῦργος, καὶ ἕως τὴν τελευταίαν σελίδα εἶμαι εἰς ταραχὴν ἀδιάκοπον. Αὐτὸ γηράσκει, κύριε μου. Κάμνει γέροντα τὸν ἄνθρωπον! Τοιαῦτα μυθιστορήματα δὲν ἐμβοσκίουν πλέον εἰς τὴν οἰκίαν μου. Πόσον τούναντιόν μὲ διασκεδάζουν καὶ μ' εὐχαριστοῦν αἱ καλαὶ ἐκείναι ἱστορικὴ ληστῶν καὶ ἱπποτῶν! Δὲν μοῦ φέρουν ἀϋπνίαν, μολοντί ἐνδιαφέρομαι διὰ τοὺς ἀνδρείους αὐτοὺς ἀνθρώπους, καὶ χαίρω ὅταν ἀναγινώσκω ὅτι ἐνίκησαν τὴν ἐνοπλον δύναμιν ἢ ἐπτώχυναν κανένα παντοπώλην. Ὁὰ πιστεύσητε ὅτι ἔρχομαι τώρα ἀπὸ τὸ Κβέδλιμβουργ, καὶ ὅτι μετέβην ἐκεῖ μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ ἰδῶ τὸ κλωδί, ὅπου ἔμεινε φυλακισμένος ὁ ἱππότης τοῦ Ραϊντ-Ζενστάιν;

— Διατί νὰ μὴ σὰς πιστεύσω; ἀπήντησα, σὰς πιστεύω.

— Καλὸς καὶ φιλικὸς ὁ λόγος σας, ὑπέλαβε τὸ γερόντιον. Δὲν φαντάζεσθε πόσῃ χαρὰν μοῦ προσξενεῖτε. Μισῶ τοὺς ἀνθρώπους, οἱ ὅποιοι ἀμφισβητοῦν ὅσα δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ γνωρίζουν ἢ ὅσα δὲν ἐννοοῦν, καὶ νομίζουν μάλιστα ὅτι εἶνε ὑπέροχα πνεύματα. Οἱ στενοκέφαλοι μύωπες! Ὅσον περισσότερο ἔμαθεν ὁ ἄνθρωπος, τόσο ἐυκολώτερον παραδέχεται ὡς δυνατὰ ὅσα δὲν ἐγνώρισεν ἐξ ἰδίας πείρας ἢ ἀντιλήψεως. Ὁ μαῦρος τῆς Ἀφρικῆς δὲν πιστεύει εἰς ἀτμομηχανάς, οὔτε εἰς ἠλεκτρικοὺς τηλεγράφους, καὶ οἱ χωρικοὶ μας κινοῦν μὲ ἀπιστίαν τὰς χονδράς των κεφαλὰς, ἂν τοὺς εἰπῇ κανεὶς, ὅτι οἱ ἀστρονόμοι ἤρχισαν νὰ ζυγίζουν τ' ἄστρα. Ὅσον περισσότερο ἡμπορεῖ νὰ πιστεύσῃ ὁ ἄνθρωπος τόσο περισσότερο σοφώτερος εἶνε. Τὸ μῦθον θαυμάζειν σημαίνει, κατὰ τὴν πεποιθήσιν μου, νὰ παραδέχεται τις ὅλα δυνατὰ καὶ νὰ μὴν ἀμφισβάλῃ διὰ τίποτε. Εἰσθε τῆς γνώμης μου;

Εἶμαι ἄνθρωπος εἰρηνικὸς, καὶ ἀπήντησα:

— Πληρέστατα!

— Χαίρω, χαίρω πολὺ· ἐπιτρέψατε...

Κ' ἐγερθεὶς ὁ γέρον μοι ἔτεινε ὑπὲρ τὴν τράπεζαν τὴν χεῖρά του ἢ ἐγκαρδίως ἐσφιγξά.

— Ἀπροσδόκητος δι' ἐμὲ εὐχαριστήσις νὰ εὔρω τόσο εὐάρεστον συντροφίαν, ἐξηκολούθησε λέγων πρᾶγμα τὸ ὁποῖον δὲν ἀπαντῶ ἐδῶ συχνά. Πρὸ πολλοῦ καιροῦ δὲν εἶχα τὸ εὐτύχημα νὰ γνωρίσω ἄνθρωπον τόσο λογικὸν καὶ τόσο ἀξιαγάπητον ὡς σὰς.

Ἡσθάνθη ἐἶδος τι ἐντροπῆς, καὶ προσέκλινα ἄφρωνος, μειδιῶν ἀμηχάνως.

— Τὸ ὄνομά μου εἶνε Ἀρῆς Κλάσεν, ἐξηκολούθησε φλυκροῦν τὸ γερόντιον. Κατάγομαι ἀπὸ τὸ Χολστάιν, ἀλλὰ πρὸ πολλῶν ἐτῶν κατοικῶ εἰς τὴν Γερμανίαν. Ἀπὸ τινος χρόνου μένω πλησίον τῆς Β. καὶ ἔρχομαι συχνά εἰς αὐτὸ τὸ ξενοδοχεῖον. Ἡμπορῶ ἄρα γε νὰ ἐλπίσω, ὅτι θὰ σὰς ξαναἰδῶ ἐδῶ; Εἰσθε ἀπ' αὐτὰ τὰ μέρη;

Ἀπήντησα ἀρνητικῶς εἰς τὴν τελευταίαν ἐρώτησιν, ἀλλὰ ἐθεώρησα ὅμως καθῆκον καὶ χρέος μου νὰ παρουσιάσω καὶ ἐγὼ τὸν ἑαυτὸν μου.

— Ἡμπορῶ νὰ ἐρωτήσω, πόσων ἐτῶν εἰσθε; μὲ ἠρώτησεν ὁ Κύριος Κλάσεν.

— Τριάκοντα δύο, ἀπήντησα.

— Ὁραῖα ἡλικία· ἡ ὠραιότερα, ἡμπορῶ νὰ εἰπῶ, ὑπέλαβε, τονίζων ἰδιαιτέρως τὸ ἢ· κ' ἐγὼ ἐντὸς ὀλίγου θὰ ἔχω αὐτὴν τὴν ἡλικίαν.

Προσείδον μετὰ τινος ἀπορίας τὸν γέροντα, ἀλλ' ἦτο ἐντελὴς ἡσυχος καὶ σοβαρὸς. Παρατηρήσας ὅμως τὸ βλέμμα μου, ἐφάνη πως στενοχωρηθεὶς, καὶ προσέθηκεν:

— Ἐλπίζω ὅταν γνωρισθῶμεν καλλίτερον, ὡς εἰλικρινῶς ἐπιθυμῶ, νὰ σὰς ἐξηγήσω ὅτι τώρα σὰς προσξενεῖ ἀπορία.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην προσῆλθεν ὁ οἰκέτης κομίζων τὸ δεῖπνον, ἀφοῦ δὲ προσέφερε πρῶτον εἰς τὸν Κ. Κλάσεν, ὑπεχώρησε βήματά τινα ὀπισθεν τῆς καθέδρας του, μ' ἐθεώρησεν ἐμπιστευτικῶς καμμῶν τοὺς ὀφθαλμούς καὶ πονηρῶς βλέπων πρὸς τὸν συνδαιτυμόνα μου, καὶ ἔκρουσεν ἐπανειλημένως τὸ μέτωπον διὰ τοῦ λιχανοῦ του δακτύλου.

Εἶχον ἤδη παρατηρήσει ὅτι ὁ Κ. Ἀρῆς Κλάσεν ἐφαίνετο πως παράδοξος ἄνθρωπος· ἀλλ' ἦτο βεβαίως κόσμιος καὶ εὐπρεπής. Μὴ θέλων ν' ἀποπλανηθῶ ὑπὸ τῶν νευμάτων τοῦ ὑπέρτου, ἐξηκολούθησα διαρκούντος τοῦ δείπνου τὴν μετὰ τοῦ γείτονός μου συνομιλίαν.

Μοὶ ἀπέτεινε πολλὰς ἐρωτήσεις, ἀλλὰ πάντοτε τοσοῦτον φιλικῶς καὶ μετὰ τοσαύτης προσηθείας, ὥστε ἀσμένως καὶ λεπτομερῶς ἀπήντων εἰς αὐτάς.

— Μάλιστα, τὸ βλέπω, εἶπεν ὁ Κύριος Κλάσεν, ὅτε διηγήθησιν εἰς αὐτὸν ὀλίγα τινα περὶ μεμακρυσμένης χώρας, ὅπου εἶχον ζῆσει. Περιηγήθητε πολὺ καὶ ἔχετε μεγάλην πείραν. Ἄνθρωπος ὡς σεις σπανίως ἀποπλανᾶται εἰς τὴν μικρὰν αὐτὴν πόλιν. Ἐγὼ τοῦλάχιστον κανένα δὲν ἐγνώρισκα. Πόσα θαυμάσια πράγματα θὰ εἶδατε εἰς τὴν ζωὴν σας. Ὁραὸς ὀλοκλήρους ἡμποροῦσα νὰ σὰς ἀκούω. Κ' εὐαρεστηθῆτε σὰς παρακαλῶ νὰ παρατηρήσετε, ἀξιοτίμη κύριε, ὅτι πιστεύω εἰς τὸν ἐλάχιστον λόγον σας.

Ἡ δὴλωσις αὕτη μ' ἐπέραξε κάπως.

— Δὲν πιστεύω, εἶπον ξηρῶς, αἱ διηγήσεις μου νὰ φαίνωνται σὰν παραμύθια.

— Μὴ μὲ παρενοεῖτε, παρακαλῶ, κύριε γείτόν μου, ὑπέλαβεν ὁ ἀνθρωπισκός. Ὁμιλῶ ἀπλῶς καὶ συντόμως, καὶ οἱ λόγοι μου δὲν ἐννοοῦν οὐδὲ κεραίαν περισσότερον παρ' ὅτι λέγω. Ἡθέλησα νὰ σὰς καταστήσω προσεκτικὸν μὲ πόσῃ εὐλάβειαν σὰς ἀκροάζομαι, μόνον καὶ μόνον διὰ

νὰ σὰς προκαλέσω νὰ μοῦ διηγηθῆτε καὶ ἄλλα ἀπὸ τὰ πολυτιμα αὐτὰ πράγματα, τὰ ὁποῖα γνωρίζετε. Δὲν ἤξεύρετε, δὲν ἡμπορεῖτε νὰ υποθέσετε, πόσον ἐνδιαφέρομαι διὰ πᾶν νέον, διὰ πᾶν θαυμάσιον.

Ἐπῆλθε μικρά τις παῦσις.

Εἶτα δ' αἰφνιδίως μὲ ἠρώτησεν ὁ Κ. Κλάσεν:

— Ἄν εἶχατε νὰ ἐκφράσετε κάμμιαν ἐπιθυμίαν, τὴν ὁποῖαν ἠδύνατο αἰφνης νὰ ἐκπληρῶσῃ κάμμία καλὴ μάγισσα, τί ἐπιθυμίαν θὰ εἶχατε; νὰ πλουτήσετε;..

Ἄνευσα.

— Ἐρωτα;.. Τιμὰς καὶ δόξαν;.. Καλὴν ὑγείαν;.. Βαθὴ γῆρας;

— Ὁὰ εἶχέ τι τὸ ἐπιθυμητόν, ἀπήντησα ἀμελῶς, ἂν δὲν εἶχε τὰς ἀσθενείας του.

— Κάμετέ μου μίαν χάριν, ἀξιοτίμη κύριε, ἐξηκολούθησεν ἀμέσως ὁ Κ. Κλάσεν. Σκεφθῆτε πέντε λεπτά, τί ἠθέλατε ἐπιθυμῆσει. Δὲν μοῦ κάμνετε αὐτὴν τὴν χάριν;

Μ' ἔβλεπε δὲ πάλιν τόσο φιλικῶς μειδιῶν, ὥστε ἀσμένως κατένευσά.

— Ἀρχίζουν λοιπὸν τὰ πέντε λεπτά, εἶπε. Κ' ἐξαγαγὼν τοῦ κόλπου του βαρὺ χρυσοῦν ὀρολόγιον, ἔθηκεν αὐτὸ ἐνώπιόν του, καὶ ἐκυψεν ἐπὶ τοῦ πινακίου του, οὕτως ὥστε δὲν ἔβλεπον πλέον τοὺς ὀφθαλμούς του, ὡς εἰ ἀπέφευγε νὰ ταράξῃ διὰ βλέμματός του τὰς σκέψεις μου.

— Λοιπὸν; τὰ πέντε λεπτά παρῆλθον. Τί ἐπιθυμεῖτε;

Οἱ διαλογισμοὶ μου εἶχον ἐν ταῦτοις παρακολουθήσει τὸν εἰρμόν τῆς προτέρας μου φράσεως, ὅτι τὸ βαθὺ γῆρας θὰ ἦτο ἐπιθυμητόν, ἂν δὲν εἶχε τὰς ἀσθενείας του.

— Ὁὰ ἐπιθύμουν, εἶπον, ν' ἀνταλλάξω τὰ τελευταῖα εἰκοσιν ἔτη τῆς ζωῆς μου— ἀπὸ τὰ ἐξήκοντα ἕως τὰ ὀγδοήκοντα, — διότι τόσο σκοπεύω νὰ ζήσω, ἀντὶ τῶν ἐτῶν μεταξὺ εἰκοσι καὶ τεσσαράκοντα, καὶ νὰ ζήσω τοιοῦτοτρόπως δις αὐτὰ τὰ ἔτη.

Ἡγειρεν ἐκπληκτὸς τὸ βλέμμα. Τὸ ἀνθρωπάριον εἶχεν ἀναπηδήσει, ὡς ἠλεκτρισθέν, κ' ἔδραμε πρὸς με.

— Τὴν χεῖρά σας, φίλε μου! Τὴν χεῖρά σας! ἀνέκραξε. Δὲν σὰς εἶπε κανεὶς τίποτε; Εἰλικρινῶς ὁμιλεῖτε;

— Ποῖος νὰ μοῦ εἰπῇ; Πρὸ μιᾶς ὄρας ἦλθον, καὶ δὲν γνωρίζω ψυχὴν εἰς ὅλην τὴν πόλιν. Ὅ,τι σὰς λέγω εἶνε εἰλικρινέστατον.

— Ὁὰ σὰς κάμω μίαν πρότασιν.

Ἐφαίνετο ὁ Κ. Κλάσεν ἔλκεν ἐξημμένως, κ' ἐξηκολούθησεν ἀμέσως:

— Ἐλάτε εἰς τὸ δωμάτιόν μου· ἀναπαυτικόν, θερμὸν δωμάτιον... τὸ καλλίτερον τοῦ ξενοδοχείου. Ὁ ὑπηρετὴς κάμνει τὸ ποῦντε

ὅπως κανείς. Ἐλάτε νὰ πείτε ἕνα ποτηράκι. Ἦθελα πολὺ νὰ ἑμιλήσω μαζὶ σας. Μόλις εἶνε ἔνδεκα, καὶ ὁ σιδηροδρομὸς φεύγει αὐριον τὸ πρῶτ' εἰς τὰς δέκα. Χαρίσετε μου μίαν ὥραν, κ' ἔχετε καιρὸν νὰ χορτάσετε ὕπνον. Κάμετέ μου τὴν τιμὴν νὰ δεχθῆτε τὴν πρόσκλησίν μου.

Δὲν ἤσθάνθη τὸ θάρρος ν' ἀρνηθῶ. Ἐπειδὴ δὲ πρὸ μικροῦ εἶχον τελειώσει τὸ δειπνόν μου, καὶ ὁ Κ. Κλάσεν ἐθεώρησε ὅτι θὰ ἐκάπνιζον τὸ σιγάρον μου πολὺ εὐχαριστότερον ἐπὶ ἀναπαυτικοῦ θρονίου εἰς τὸ δωμάτιόν του ἢ ἐπὶ σκληρᾶς τινας καθέδρας τοῦ ἐστιατορίου, ἄσμενος καὶ πῶς περίεργος τὸν παρηκολούθησα εἰς τὸ δωμάτιόν του.

B'

Γηραιὸς τις ὑπρέτης, ἀναμείνων ἐν τῷ διαδρόμῳ, ἤνοιξε τὴν θύραν, ὅτε ἐπλησιάζαμεν εἰς τὸ δωμάτιον τοῦ Κυρίου Κλάσεν. Μὲ παρετήρησε δὲ προσεκτικῶς καὶ μετὰ τινας δυσπιστίας, ὡς μοὶ ἐφάνη. Ὁ κύριός του ἔλαθεν αὐτὸν κατὰ μέρος καὶ τοῦ ἐψιθύρισε ὀλίγας λέξεις εἰς τὸ οὖς, κρατῶν αὐτὸν οἰκείως ἀπὸ τοῦ βραχίονος, ὡς εἰ ἐλάλει πρὸς ἴσον, γνώριμον μάλλον ἢ πρὸς ὑφιστάμενον. Ὁ γέρον ἀπεσύρθη οὐδὲν ἀπαντήσας, κ' ἐπέστρεψε μεθ' ἑαυτοῦ μακρὸν χρονικὸν διάστημα, φέρων τὸ ἀχνίζον ποτὸν καὶ ποτήριον. Ἀπέθηκεν αὐτὰ ἐπὶ τῆς τραπέζης κ' ἐγγὺς αὐτῶν δέσμη σιγάρων, εἶτα δ' ἔμεινε ἰστάμενος παρὰ τὴν θύραν καὶ θεωρῶν τὸν κύριόν του, οἷον ἐκταταγὴν τινα περιμένων.

— Ἦμπορεῖς νὰ πλαγιαῖσης, τῷ εἶπεν ὁ ξενίζων με. Ὁ κύριος ἔχει τὴν καλωσύνην νὰ μείνη ὀλίγον μαζὶ μου. Δὲν σὲ χρειάζομαι πλέον.

Ὁ ἄνθρωπος μ' ἐθεώρησε καὶ πάλιν μετὰ τοῦ αὐτοῦ ἐκείνου δυσπίστου βλέμματος, δι' οὗ μὲ εἶχεν ἀναμετρήσει.

— Δὲν εἶμαι κουρασμένος, εἶπε. Θὰ ὑπάγω εἰς τὸ δωμάτιόν μου, καὶ ὅταν θελήσετε ἀργότερα νὰ ἐκδυθῆτε, με φωνάζετε.

— Ὅπως θέλεις, Φράντς, ὅπως θέλεις. Ἄν ὅμως νυστάξῃς, πλαγιάσε κ' ἔννοια σου.

Ὁ ὑπρέτης ἀπεμακρύνθη, κ' ἔμεινε πάλιν μόνος μετὰ τοῦ Κυρίου Κλάσεν. Πρὶν ἢ ἔλθῃ τὸ πούντε, εἶχεν ἐξακολουθήσει τὴν παρὰ τὴν τράπεζαν ἀρχισθεῖσαν συνομιλίαν του, καὶ διαφόρους μοὶ ἀπέτεινε ἐρωτήσεις. Μοὶ ἐφάνη ὁμοίως, ὅτι ἀνέμενε ν' ἀσφαλισθῇ κατὰ πάσης διαταράξεως, ὅπως λαλήσῃ μετ' ἐμοῦ περὶ ὀρισμένου τινὸς ἀντικειμένου, ὅπερ τὸν ἐνδιέφερε. Καὶ δὲν ἠπατώμην. Μόλις ἐκλείσει τὴν θύραν ὁ Φράντς, καὶ ὁ Κ. Κλάσεν ἐπλήρωσε δύο ποτήρια, προσέκρουσε τὸ ποτήριόν του εἰς τὸ

ἰδικόν μου, ἐγένεθη δὲ ἄκρων χειλέων τοῦ ποτοῦ, ἔβηξεν ὀλίγον, καὶ ὠμίλησεν ὡς ἐξῆς :

— Σὰς παρακάλεσα νὰ μοὺ χαρίσετε ἐν μέρος τῆς ἐσπέρας σας, πρῶτον διότι ἐπεθύμουν νὰ καλλιεργήσω γνωριμίαν, ἢ ὅποια μοὺ ἐπροξένησεν ἤδη τόσον εὐχαρίστησιν, καὶ δεύτερον διότι ἤθελα ν' ἀκούσω τὴν γνώμην πολυπείρου καὶ ἀπροκαταλήπτου ἀνθρώπου περὶ ζητημάτων τινῶν, τὰ ὅποια μ' ἐνδιέφερον μεγάλως. Ἦσχο- λήθητε μετ' ἐμὲ τὴν ἱατρικὴν ;

— Ὅχι.

— Μὲ τὴν χημείαν, τὴν φυσικὴν, τὸν μαθηματικόν ;

Ἄνευσα.

— Πιστεῖτε ὅτι εἶνε δυνατὴ ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων ἀντίδρασις τοῦ ἀόρατου κόσμου, τοῦ κόσμου τῶν πνευμάτων ;

Καθ' ὅσον εἶχον ἤδη γνωρίσει τὸν Κ. Κλάσεν, ἐνόησα ὅτι ἀπότομος τις ἀρνήσις ἤθελε πτοήσει αὐτὸν καὶ κλείσει πιθανῶς τὸ στόμα του. Μὴ αἰσθανόμενος ὁμοίως τὴν ἐλαχίστην κόπωσην, ἄνεσιν δὲ τούναντιον πολλὴν ἐν τῷ εὐχαρίστῳ ἐκείνῳ δωματίῳ, ἐπὶ τοῦ ἀναπαυτικοῦ μου θρανίου κ' ἐνώπιον ποτηρίου ἐξαιρέτου πούντε, καὶ μόνον ἔχων διασκεδάσει τὴν συντροφίαν τοῦ Κ. Κλάσεν καθ' ὅλην ἐμείνην τὴν μακρὰν ἐσπέραν, ἀνέλαβον σοβαρὸν ἦθος πρὸς τὴν ἐρώτησίν του, καὶ ἀπήντησα διὰ τῶν στίχων τούτων τοῦ Ἀμλετ :

«Κρῦπται ὁ οὐρανὸς κ' ἡ γῆ, Ὁράτιε,

Πλείονα ἢ φαντάζεται ἡ σοφία σας»

— Λαμπρά ! ὀρθότατα ! ὑπέλαβεν ἐπικυρῶν ὁ Κύριος Κλάσεν. Ὑπάρχουν ἀληθῶς πολλὰ πράγματα, τὰ ὅποια ποτε κανείς δὲν ἐφαντάσθη καὶ ὁμοίως εἶνε ἀληθινά !

Ἐπιε ταχέως ὀλίγον ἐκ τοῦ θερμοῦ ποτοῦ, κ' ἐπανέλαβεν ἀμέσως, θεωρῶν με βλοσυρῶς ὡς ἂν εἶχον ἐκφράσει ἀντίρρησιν τινα.

— Καὶ ὅμως, κ' ἐντούτοις εἶνε ἀληθινά !

Εἶτα δ' ἐβυθίσθη εἰς βαθεῖαν σκέψιν, καὶ μετὰ παύσιν μακρὰν ὑπέλαβε πάλιν ἠσύχως καὶ προσηνῶς, ὡς πρότερον :

— Ἦμπορᾶ νὰ σὰς ἀπασχολήσω ὡς μίαν ὥραν ἀκόμη ; Ἐχω τόσον σπανίως τὴν εὐτυχίαν νὰ συναντῶ ἀνθρώπους ὡς σὰς, καὶ θὰ μοῦ εἶνε μεγάλη ἀνακούφισις νὰ ἐκφρασθῶ περὶ μερικῶν πραγμάτων, τὰ ὅποια ἔχω εἰς τὴν καρδίαν μου.

Ἀπήντησα ὅτι μετὰ μεγάλης εὐχαριστήσεως ἤμην εἰς τὴν διαθέσιν του.

— Εὐχαριστῶ πολὺ ! ἀπήντησεν ὁ Κ. Κλάσεν. Βῆξας δὲ καὶ πάλιν ἤρχισε τὴν διήγησίν του.

[Ἐπεται συνέχεια]

Ο ΚΑΡΟΛΟΣ ΔΑΡΒΙΝ

κατ' οἶκον

Ὁ Κάρολος Δάρβιν εἶνε ἐν τῶν μεγίστων ἐπὶ τοῦ κόσμου πνευμάτων, εἰς τῶν ἀνδρῶν οἵτινες βαθύτερον ἠροτήσαν καὶ ἐγονιμοποίησαν τὸ ἔδαφος τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας. Μόνον τὴν ἐπιστήμην ἐλάτρευσε, δὲν ἐπέζητησεν οὔτε δόξαν, οὔτε τιμὰς, ἔζησε δὲ εἰρηνικὸν καὶ αὐστηρὸν βίον ἐπιζητῶν ἀμεταπτῶτως τὴν ἀλήθειαν.

Ὁ βίος αὐτοῦ ἐνέχει τὸ ἐξοχὸν ἐκεῖνο θέλγητρον, ὅπερ ἀπορρεῖ ἐκ τῆς ἐνώσεως τοῦ μεγάλου τῆς διανοίας πρὸς τὴν ἀπλότητα τῆς καρδίας, τὴν μετριοφροσύνην καὶ τὴν φυσικότητα, ἐνώσεως σπανιωτάτης καὶ διπλῶς δι' αὐτὴν ταύτην τὴν σπανιότητα ἐκτιμωμένης. Ὁ γινώσκων τὸν κατ' οἶκον βίον τοῦ Δάρβιν τοιαύτην ἐκτίμησιν καὶ συμπάθειαν αἰσθάνεται, ὥστε ἢ πρὸς τὸν ἀνθρώπον ἀγάπη ἰσοφαρίζει πρὸς τὸν θαυμασμόν του ὡς ἐπιστήμονα.

Παιδικὴ καὶ νεανικὴ ἡλικία τοῦ Δάρβιν.

Ὁ Κάρολος Δάρβιν ἐγεννήθη τῇ 12 Φεβρουαρίου 1809 ἐν Σχρούσμπουρη. Ὁ πάππος αὐτοῦ Ἐρασμὸς Δάρβιν ἐγένετο γνωστὸς εἰς τὴν ἐπιστήμην διὰ τῆς Ζωοτομίας του. Ἐν τῷ ἔργῳ τούτῳ εὐρίσκειται ἐν σπέρματι ἡ μεταπλαστικὴ θεωρία, ἣτις ὑπῆρξε τὸ κατ' ἐξοχὴν ἔργον τοῦ Καρόλου Δάρβιν. Ὁ ἱατρὸς Οὐάριγκ Ροβέρτος Δάρβιν, υἱὸς τοῦ Ἐράσμου, πατὴρ τοῦ Καρόλου, ἦτο δεξιότατος χειρουργός— μεθ' ὅλην τὴν πρὸς τὸ αἶμα ἀποστροφὴν του, ἠνμετεβίβασε καὶ εἰς τὸν υἱόν του. Περὶ τῆς παιδικῆς δὲ ἡλικίας τοῦ Καρόλου Δάρβιν εὐρίσκομεν ἐνδιαφερούσας εἰδήσεις ἐν τῇ αὐτοβιογραφίᾳ του.

Ἡ μήτηρ μου ἀπέθανε κατὰ Ἰούλιον τοῦ 1817 ἡμῖν ἐπτὰ περίπου ἐτῶν, εἶναι δὲ παράδοξον ὅτι οὐδὲν ἀναμνήσκομαι, ἢ μόνον τὴν νεκρικὴν τῆς κλίνης, τὴν ἐκ μαύρου βελούδου ἐσθῆτα αὐτῆς καὶ τὸ περίεργως κατασκευασμένον τραπέζιον τοῦ ἐργοχείρου της. Τὸ ἔαρ τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ἐστάλην ὡς ἐξωτερικὸς μαθητῆς εἰς σχολεῖόν τι τῆς Σχρούσμπουρη, ἐν ᾧ ἐφοίτησα ἐπὶ ἕν ἔτος. Ἦκουσα λεγόμενον ὅτι ἐμάνθανον πολλῶ βραδύτερον τῆς μικροτέρας ἀδελφῆς μου Αἰκατερίνης, νομίζω δ' ὅτι ὑπὸ πολλὰς ἐπάψεις ἤμην κακὸν παιδίον. Καθ' ἣν ἐποχὴν ἐφοίτων εἰς τὸ σχολεῖον τοῦτο ἠσθάνομην μεγάλην κλίσιν πρὸς τὴν φυσικὴν ἱστορίαν καὶ ἰδιαιτέρως πρὸς τὰς συλλογὰς. Προσπάθουν νὰ μάθω τὰ ὀνόματα τῶν φυτῶν, καὶ συνέλεγον παντοῖα πράγματα, κογχύλια, σφραγίδας, μέταλλα, μέταλλα.

Ἡ πρὸς τὸ συλλέγειν αὕτη μακρὰ ἡμῖν ἀναδεικνύει ἀνθρώπον τινα συστηματικὸν φυσιοδίφην, ἐὰν μὴ καταστήσῃ αὐτὸν μονομανῆ ἢ φι-

λάργυρον, ἢ το βαθυτάτη ἐν ἐμοὶ καὶ ἀναμφιστήτως ἔμφυτος, διότι οὐδεὶς τῶν ἀδελφῶν μου εἶχε ποτε τὴν κλίσιν ταύτην.

Ἐμικρὸν τι ἐπεισόδιον, κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο συμβὰν ἐνεχαράχθη ἀνεξίτηλως εἰς τὴν μνήμην μου. Ἀποδεικνύει δὲ πόσον ἐνδιεφερόμην ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας περὶ τοῦ μεταβλητοῦ τῶν φυτῶν.

Ἐδιηγήθη εἰς ἄλλο μικρὸν παιδίον (εἰς τὸν Λαίτον, νομίζω, ὅστις βραδύτερον ἐγένετο Λινελόγος καὶ βοτανικὸς γνωστότατος) ὅτι ἠδυνάμην νὰ παραγάγω πολυανθῆ καὶ ἠράνθημα διαφόρων χρωμάτων ποτίζων αὐτὰ διὰ κεχρωματισμένων τινῶν ὑγρῶν. Ἐννοεῖται ὡς ἦν ἐπόμενον, ὅτι τοῦτο ἦτο τερατώδης μῦθος, καὶ ὅτι οὐδέποτε ἐπιχείρησα τοιοῦτο πείραμα.

Τῷ 1818 ὁ πατὴρ μου εἰσήγαγεν αὐτὸν εἰς ἐκπαιδευτήριον τῆς Σχρούσμπουρη ἐν ᾧ ἐσπούδασεν ἐπὶ ἑπταετίαν.

Ἄδεν ἡμῖν ὀκνηρὸς, πλὴν δὲ τῆς στιχομυγίας εἰς τὴν δὲν ἐπέδιδον, ἐμελέτων εὐσυνειδήτως τοὺς κλασικοὺς μου συγγραφείς, ἄνευ μεταφράσεων ἢ ἄλλων βοηθημάτων. Μόνον εὐχαρίστησιν τῶν σπουδῶν τούτων ἀπεκόμισα ἐκ τῶν φδῶν τοῦ Ὁρατίου, ὃν ἐθαύμαζον πολὺ. Ὅτε ἀπεφοίτησα τοῦ σχολείου δὲν ἤμην, ὡς πρὸς τὴν ἡλικίαν μου, οὔτε πολὺ, οὔτε ὀλίγον ἀνεπτυγμένος. Νομίζω ὅτι οἱ διδάσκαλοι μου καὶ ὁ πατὴρ μου μ' ἐθεώρουν ὡς κοινότατον παιδίον. Ἡμέραν τινὰ ὁ πατὴρ μου μοὶ εἶπε : «Μόνον διὰ τὸ κυνήγιον, τοὺς σκύλους καὶ διὰ τὰ παιγνίδια φροντίζεις, θὰ ἐντροπισθῆς τὴν οἰκογένειάν σου καὶ τὸν ἑαυτὸν σου!..» Ὁ πατὴρ μου, ὅστις ἦτο κάλλιστος ἄνθρωπος, καὶ τοῦ ὁποίου ἡ μνήμη μοὶ εἶναι προσφιλέτης, ἦτο προφανῶς ὀργισμένος τὴν ἡμέραν ἐκείνην καὶ ἄδικός πως ὅτε ἔλεγε τὰς λέξεις ἐκείνας.

Ἄναμνηστικὸς ὡς κάλλιον δύναμαι τὸν κατὰ τὸν σχολικὸν βίον χαρακτῆρά μου, ἀνευρίσκω ὅτι τὰ μόννα προσόντα μου ἄτινα προσιώζον αἰσιόν τι διὰ τὸ μέλλον ἦσαν αἱ ἐκπεφρασμένοι ἤδη κλίσεις μου, ὁ πολὺς ζῆλος μου πρὸς πάντα τὰ ἐνδιεφερόντά με καὶ ἡ ζωηρὰ εὐχαρίστησις, ἣν ἠσθάνομην ὅτε ἐνόουν ζήτημά τι ἢ πρᾶγμα δυσχερές.»

Περὶ τὸ τέλος τῆς ἐποχῆς ταύτης ἠσκέιτο εἰς τὴν χημείαν μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ μου Ἐράσμου.

Ἄμοι ἐπέτρεπε νὰ τὸν βοηθῶ εἰς τὰ πλείστα τῶν πειραμάτων του. Παρεσκεύαζε πάντα τὰ ἄερα καὶ πολλὰ σύνθετα σώματα, ἐγὼ δ' ἀνεγίνωσκον ἐπιμελῶς πολλὰ βιβλία χημείας, οἷα ἡ Χημικὴ Κατήχησις τοῦ Χένρη καὶ Πάρξ. Ἦσθάνομην μέγιστον ἐνδιεφερόν, συνέθη δὲ νὰ ἐργασθῶμεν μέχρι τῆς μιᾶς μετὰ τὸ μεσονύκτιον καὶ ἐπέκεινα.

Ἐτούτο ὑπῆρξε τὸ καλλίτερον μέρος τῆς σχο-

λικής μου αγωγής, διότι εκ τούτου πρακτικῶς ἐνόησα τί ἐσήμαινον αἱ λέξεις πειραματικαὶ ἐπιστήμαι. Αἱ μελέται καὶ τὰ πειράματα ἡμῶν ἦσαν γνωστά ἐν τῷ σχολείῳ, ἐπειδὴ δὲ τούτο ἦτο πρωτοφανές, οἱ συμμαθηταὶ μου μὲ ἐπωνόμασαν *Αἰρίον*. Ἐπεπλήχθη ἄπαξ δημοσίᾳ ὑπὸ τοῦ πρώτου διδασκάλου τοῦ σχολείου, τοῦ διδάκτορος Βουτλερ, διότι ἔχανα τὸν καιρὸν μου εἰς πράγματα τόσον ἀνωφελῆ, μὲ ἀπεκάλεσε δὲ ἀδίκως *roco curante*. ἐπειδὴ δὲ δὲν ἐνόουν τὴν ἐννοίαν τῶν λέξεων, ἡ μομφὴ μοὶ ἐφαίνετο τρομερά.»

Τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1825 ὁ νεαρός Κάρολος Δάρβιν, ἐστάλη εἰς τὸ Ἐδιμβούργον ὅπως σπουδάσῃ τὴν ἱατρικὴν μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Ἐράσμου. Διέτριψε δύο ἔτη, ἀλλ' ὡς ὁμολογεῖ, δὲν εἰργάζετο οὐδὲν ὡς βεβαιωθεὶς ἐκ τινων σημειῶν ὅτι ὁ πατήρ του θὰ τῷ ἀφήσῃ ἰκανὴν περιουσίαν ὅπως ζῆ ἀνέτως, χωρὶς νὰ ἀναγκασθῆ νὰ μετέλθῃ τὸ ἱατρικὸν ἐπάγγελμα. Ἡ ἱατρικὴ ἤκιστα ἐνδιέφερε αὐτόν.

Αἱ εἰς τὸ νοσοκομεῖον ἐπισκέψεις ἐνδιέφερουσιν αὐτὸν περισσότερο, ἀλλὰ τῷ προξενούσι δυσάρεστους συγκινήσεις· πρὸ πάντων δὲ αἱ ἐγχειρίσεις, ὧν τινες τρέπουσιν αὐτὸν εἰς φυγὴν ἐκ τοῦ ἀμφιθεάτρου. Δὲν εἶχεν ἔτι ἀνακαλυφθῆ τὸ χλωροφόρμιον, ἡ δὲ θέα τοῦ αἵματος καὶ αἱ κρυγαὶ τῶν ἐγχειριζομένων ἐτάραττον αὐτὸν σφόδρα.

Ἐν τούτοις κατὰ τὰς διακοπὰς ἐν Χρούσμυρην, ἀσχολεῖται περὶ τὴν ἱατρικὴν, ἐπισκεπτόμενος τοὺς πτωχοὺς καὶ συζητῶν μετὰ τοῦ πατρὸς του περὶ τῆς διαγνώσεως τῆς νόσου καὶ τῆς καταλλήλου θεραπείας.

Κατὰ τὴν ἐν Ἐδιμβούργῳ διαμονὴν του, ὁ Κάρολος Δάρβιν τρέπει μικρὸν τὴν προσοχὴν του εἰς τὰς θετικὰς ἐπιστήμας καὶ δημοσιεύει τὸ πρῶτον αὐτοῦ ἔργον, μικρὰν μονογραφίαν. Παρίσταται ἐπίσης εἰς τὰς συνεδριάσεις τῆς *Βασιλικῆς Ἰατρικῆς Ἐταιρείας*· μανθάνει νὰ βλασταμὴν παρακολουθεῖ τὰς γεωλογικὰς ἐκδρομὰς. «Κατὰ τὸ δεύτερον ἔτος μου ἐν Ἐδιμβούργῳ παρηκολούθησα τὰ μαθήματα τῆς γεωλογίας καὶ τῆς ζωολογίας, ἀλλ' ἦσαν ἀπιστεύτως ἀνιαρά· τοῦτο μόνον τὸ ἀποτέλεσμα ἐπήνεγκον ἐπ' ἐμοῦ, ὅτι ἔλαβον τὴν ἀπόφασιν νὰ μὴ ἀναγνώσω ποτὲ βιβλίον γεωλογίας, μηδὲ νὰ ἀσχοληθῶ ποτὲ εἰς τὴν ἐπιστήμην ταύτην.»

Ἡ φυσικωτάτη αὕτη πρὸς τὴν γεωλογίαν ἀντιπάθεια ἀποτελεῖ παράδοξον ἀντίθεσιν πρὸς τὸ φλογερὸν πάθος δι' οὗ θὰ καλλιεργήσῃ τὴν ἐπιστήμην ταύτην μετὰ τινὰ ἔτη, μετὰ τὴν περὶ τὴν γῆν περιόδον του.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ὁ νεαρός Δάρβιν ἠγάπα καθ' ὑπερβολὴν τὴν θήραν, τὸ δὲ πάθος τοῦτο διήρκεσε πολλὰ ἔτη, ἀλλ' ἀπεσβέσθη

βαθμηδὸν κατὰ τὸν περίπλου αὐτοῦ. Ἐν τινὶ θήρᾳ ὁ Μάκκιντος εἶπε περὶ Δάρβιν:

— Εὐρίσκω εἰς τὸν νέον αὐτὸν κἄτι τι τὸ ὁποῖον μ' ἐνδιαφέρει.

«Ἡ ἐντύπωσις αὕτη, λέγει ὁ Δάρβιν ἐν τῇ αὐτοβιογραφίᾳ του, ἐπῆλθεν αὐτῷ πρὸ πάντων ἐκ τοῦ μεγάλου ἐνδιαφέροντος μεθ' οὗ τὸν ἡρώδη καὶ μόνον ἐκ τούτου, διότι ἤμην ἀμαθέστατος κατὰ τὴν ἱστορίαν, τὴν πολιτικὴν, τὴν ἠθικὴν φιλοσοφίαν. Οἱ ἔπαινοι ἐπιφανοῦς ἀνδρὸς ὠφελοῦσι τοὺς νέους· βοηθοῦσιν αὐτοὺς νὰ βαδίζωσι τὴν εὐθεῖαν ὁδόν.»

Μετὰ διετῆ διαμονὴν ἐν Ἐδιμβούργῳ, ὁ πατήρ του λαμβάνει πλέον τὴν ἀπόφασιν ὅτι ὁ υἱὸς του δὲν ἔχει τὰ προσόντα πρὸς ἱατρικὰς σπουδὰς, καὶ ὅτι καλῶς θὰ πράξῃ νὰ ἐκλέξῃ νέον στάδιον· τὸ στάδιον δὲ τοῦτο ἦτο τὸ κληρικόν.

Ὁ Κάρολος Δάρβιν προωρίσθη νὰ γείνη *clergyman*· ἡ ἰδέα δὲν τῷ ἀπῆρσκεν.

«Ἐζήτησα καιρὸν τινὰ ὅπως σκεφθῶ· ἤθελον νὰ στερεώσω τὴν πίστιν μου εἰς πάντα τὰ δόγματα τῆς ἀγγλικανικῆς ἐκκλησίας. Ἄλλως ἡ ἰδέα τοῦ νὰ γείνω ἀγροτικὸς ἐφημέριος μοὶ ἤρσκε. Ἀνέγων ἐπιμελῶς τὸ *on the Creeds* τοῦ Πήαρσον καὶ ἄλλα τινὰ θεολογικὰ βιβλία.

» Ὅταν λάβῃ τις ὑπ' ὄψιν τὸν ζῆλον μεθ' οὗ ἐπιτέθησαν κατ' ἐμοῦ οἱ εὐλαβεῖς, φαίνεται γελοῖον ὅτι εἰς ἐποχὴν τινὰ εἶχον σκοπὸν νὰ γείνω κληρικός. Ὁ πατήρ μου δὲν παρήτησεν ἀναφανδὸν τὸν πόθον τοῦτον, ἀλλ' ἐν σιγῇ, ὅτε ἀπελθὼν τοῦ πανεπιστημίου τῆς Κανταβριγίας ἐπέβην τοῦ *Μπῆγκλ* ὡς φυσιοδίφης. Ἄν πρέπη νὰ πιστεύωμεν τοὺς φρενολόγους, ἤμην ἀλλοῖστα προπαρασκευασμένος ὅπως γείνω κληρικός. Πρὸ τινων ἐτῶν οἱ γραμματεῖς γερμανικῆς τινος ἐταιρείας τῆς ψυχολογίας ἐζήτησαν ἐπιμόνω φωτογραφίαν μου. Μετὰ τινὰ καιρὸν ἔλαβον τὰ πρακτικὰ μίξ τῶν συνεδριάσεων, καθ' ἣν τὸ σχῆμα τῆς κεφαλῆς μου ἐγένετο θέμα δημοσίας συζητήσεως, εἰς δὲ τῶν ῥητόρων ἐδήλωσεν ὅτι εἶχον τὸν ὕβον τῆς εὐλαβείας ἀνεπτυγμένον ὅσον δέκα εὐλαβεῖς ἱερεῖς ἡμοῦ!»

Ἀμέσως λοιπὸν ἀπεφασίσθη νὰ σπουδάσῃ ὁ Δάρβιν τὰ ἐγκύκλια μαθήματα ἐν Κανταβριγίᾳ, ὅπου ἔφθασε περὶ τὸ τέλος τοῦ 1828, ἀφ' οὗ ἀνεπέσωσε πῶς τὰς μετὰ τῆς ἐλληνικῆς καὶ λατινικῆς γλώσσης σχέσεις του. Ἐν Κανταβριγίᾳ διήλθεν εὐάρεστον βίον, θηρεύων, ἀκούμενος εἰς τὴν σκοποβολὴν, ἰππεύων, συναναστρεφόμενος μετ' εὐθύμων νέων καὶ διασκεδάζων.

Ἄλλ' ὁ Δάρβιν ὑψηλοτέρως ἔχων τάσεις δὲν διήγαγεν ἐπὶ μακρὸν τὸν βίον τοῦτον. Ἐν Κανταβριγίᾳ ἐφοῖτα συχνὰ εἰς τὸ Μουσεῖον Φίτζ-Ουίλλιαμ, ὅπως θαυμάζῃ τὰ ἐν αὐτῷ ἔργα τῶν εἰκαστικῶν τεχνῶν ἠγάπα τὴν μουσικὴν, πα-

ρευόμενος εἰς τὸ παρεκκλήσιον ὅπως ἀκούσῃ θρησκευτικὰς μελωδίας, πληρώνων τὰ παιδία τοῦ χοροῦ ὅπως ἔλθωσιν εἰς τὴν κατοικίαν του καὶ ψάλωσι, ἐπιζητῶν τὰς μουσικὰς συναναστροφὰς καὶ τὰς συναυλίας. Καὶ ὅμως παραδόξως δὲν εἶχεν αὐτὴν, δὲν ἠδύνατο νὰ διακρίνῃ μίαν παρατονίαν, δὲν ἠδύνατο νὰ ὑπομείλῃ ὀρθῶς ἄσμά τι. Ἐν τούτοις, ἡ μουσικὴ ὑπερέτερπεν αὐτὸν· συχνὰς δὲ ποιεῖται λόγον περὶ τοῦ ἀρίστου ὅπερ αἰσθάνεται ἐν τῇ σπονδυλικῇ στήλῃ ὅταν ἀκούῃ ὠραίαν μουσικὴν. Ὁμοίως ἠγάπα τὴν ποίησιν καὶ τὰ ποικίλα ἀναγνώσματα.

«Μέχρις ἡλικίας τριάκοντα ἐτῶν περίπου, πάντα τὰ εἶδη τῆς ποιήσεως—τὰ ἔργα τοῦ Μίλτωνος, τοῦ Γκαίρη, τοῦ Βύρωνος, τοῦ Οὐέρδουερθ, τοῦ Κολριτζ, τοῦ Σέλεϋ, μὲ ἔτερπον τὰ μέγιστα. Ἐλάτρευον τὸν Σαίξπηρ, ἰδίως δὲ μ' ἠελογον, ὅτε ἤμην σπουδαστής, τὰ ἱστορικά του δράματα. Τώρα, ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν μοὶ εἶνε ἀδύνατον ν' ἀναγνώσω ἕνα καὶ μόνον στίχον. Ἀπεπειράθην πρὸ μικροῦ ν' ἀναγνώσω τὸν Σαίξπηρ, ἀλλ' εὗρον αὐτὸν τόσον ἀνιαρὸν, ὥστε μοὶ ἐνέπνευσεν ἀηδίαν.

» Δὲν μ' εὐφραίνει σχεδὸν πλέον ἡ ζωγραφικὴ καὶ ἡ μουσικὴ. Ἡ μουσικὴ ἐν γένει μὲ κάμνει νὰ διανοῶμαι συντόμως τὸ θέμα περὶ τὸ ὁποῖον εἶχον ἄρτι ἐνασχοληθῆ, ἀντὶ νὰ μοὶ ἐμποιήσῃ καλαισθητικὴν ἠδονὴν. Διεφύλαξα ἀγάπην τινὰ πρὸς τὰ ὠραία τοπία, ἀλλ' ἡ θέα των δὲν μοὶ παρέχει πλέον τὴν ἐκτακτὸν ἐκείνην ἀπόλαυσιν, ἣν ἠσθάνομην ἄλλοτε.»

Ἐκ τῶν βιβλίων, ἅτινα ἐπέδρασαν μεγάλως ἐπὶ τοῦ πνεύματος τοῦ ἐφήβου Δάρβιν, μνημονεύομεν δύο ἔργα μεγάλης ἀξίας: «Κατὰ τὸ τελευταῖόν μου ἐν Κανταβριγίᾳ ἔτος ἀνέγων μετὰ προσοχῆς καὶ ἐνδιαφέροντος τὴν ἀφήγησιν τῶν περιηγήσεων τοῦ Οὐμβολδ. Τὸ ἔργον τοῦτο ὡς καὶ τὸ τοῦ σὴρ Χέρσελ «Εἰσαγωγή εἰς τὴν σπουδὴν τῆς Φυσικῆς Φιλοσοφίας», μοὶ ἐνέβαλον φλογερὸν ζῆλον. ἠθέλον νὰ προσθέσω καὶ ἐγὼ λίθον τινὰ, ἔστω καὶ εὐτελεῖ, εἰς τὸ εὐγενὲς οἰκοδόμημα τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν. Οὐδὲν σύγγραμμα ἐπέδρασεν ἐπ' ἐμοῦ ὅσον τὰ δύο ταῦτα. Ἀντέγραψα ἐκ τοῦ Οὐμβολδ μακρὰ χωρία σχέσιν ἔχοντα πρὸς τὴν Τενερίφην, καὶ ἀνεγίνωσκον αὐτὰ ὑψίφωνως κατὰ τινὰ ἐκδρομὴν μου. Ἐν τινὶ προγενεστέρᾳ ἐκδρομῇ ὠμίλησα πρὸς τινὰς φίλους μου περὶ τῶν καλλονῶν τῆς Τενερίφης, τινὲς δ' αὐτῶν ἐδήλωσαν ὅτι θὰ προσπαθήσωσι νὰ μεταβῶσιν εἰς αὐτήν· ἀλλ' ὑποθέτω ὅτι δὲν ὠμίλουσιν σοβαρῶς. Ἐγὼ ὅμως εἶχον λάβῃ σταθερὰν ἀπόφασιν, ἐζήτησα δ' ἀκρόασιν παρά τινος μεγαλεμπόρου τοῦ Λονδίνου, ὅπως λάβω πληροφориὰς περὶ τῶν μέσων τῆς μεταβάσεώς μου.»

Ἐν Κανταβριγίᾳ ὁ Δάρβιν συνεδέθη στενωῶς μετὰ τοῦ Χένσλου, καθηγητοῦ τῆς βοτανικῆς. Ἡ φιλία ἐκείνη καθώρισε τὸ στάδιον τοῦ Δάρβιν. Ὁ Χένσλου ἦτο εὐρυμαθέστατος ἀνὴρ, μὴ ἀρκοῦμενος εἰς τὰς εἰδικὰς γνώσεις, ἀλλὰ κεκτημένος καὶ πολλὰς ἄλλας ξένας τῆς βοτανικῆς. Ἦτο σοφὸς ἀλλ' οὐδὲν ὡς σχολαστικός. Ἡ κερδία καὶ ἡ ἀγαθότης του προσεῖλκυον ἐκείνους, οὗς τὸ πνεῦμα αὐτοῦ θὰ ἠδύνατο νὰ κρατήσῃ μακρὰν, ἦτο δὲ φίλος μάλλον καὶ ἐταῖρος καὶ οὐχὶ καθηγητής.

Τῷ 1831 ὁ Δάρβιν ἀπεφοίτησε τῆς σχολῆς τῆς Κανταβριγίας. Μετὰ γεωλογικὴν ἐκδρομὴν ἣν ἐπεχείρησεν εἰς τὰ βόρεια τῆς Οὐαλίας, ἐκδρομὴν σκοποῦσαν νὰ ἐξοικειώσῃ αὐτὸν πρὸς τὴν γεωλογίαν, εἰς ἣν σφόδρα τὸν εἶχεν ἐξοτρύνῃ ὁ Χένσλου, εὗρε κατὰ τὴν ἐπάνοδόν του εἰς Σχρούσμπουρη, ἐπιστολὴν τοῦ Χένσλου περιέχουσαν πρότασιν συμφωνοῦσαν τὰ μέγιστα πρὸς τοὺς πόθους τοῦ νεαροῦ φυσιοδίφου.

Τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1831, πράγματι, ἔγραψεν εἰς τὸν Φόξ:

«Ἐχω κατὰ νοῦν ἐν σχέδιον—περὶ τοῦ ὁποῖου δμιλῶ, σκέπτομαι, ὄνειροπολῶ—νὰ ὑπάγω εἰς τὰς Καναρίους νήσους. Πρὸ μακροῦ, ἐπιθυμῶ νὰ ἴδω τὰ τοπία καὶ τὴν βλάστησιν τῶν Τροπικῶν.»

Τὸν Μάϊον δὲ πάλιν ἔγραφε:

«Περὶ τοῦ ταξιδίου μου εἰς τὰς Καναρίους νήσους μὴ μ' ἐρωτᾶτε. Τόσον παραζαλίζω τοὺς φίλους μου μὲ τὰ τροπικὰ τοπία, ὥστε ἐπὶ τέλους θέλουν ν' ἀναχωρήσω διὰ ν' ἀπαλαχθῶν ἀπ' ἐμέ. Ἐρχισα νὰ μανθάνω ἰσπανικά.»

Ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος ἐπιστολὴ τοῦ Χένσλου ἐγνωρίζεν εἰς τὸν Δάρβιν ὅτι ὁ Πήϊκον, καθηγητῆς τῆς ἀστρονομίας ἐν Κανταβριγίᾳ εἶχε γράψῃ πρὸς αὐτὸν παρακαλῶν νὰ τῷ συστήσῃ νέον τινὰ φυσιοδίφην δυνάμενον νὰ τὸν παρακολουθήσῃ εἰς τὴν ὑδρογραφικὴν ἀποστολὴν του μέχρι τῆς Γῆς τοῦ Πυρός καὶ τοῦ Ἰνδικοῦ Ὠκεανοῦ, ὅπως ποιήσῃ μελέτας ἐπὶ τῆς φυσικῆς ἱστορίας· ὁ δὲ Χένσλου εἶχε διανοηθῆ τὸν Δάρβιν.

Ὁ Πήϊκον ἔγραψε μετ' ὀλίγον εἰς τὸν Δάρβιν, παρέχων τὰς ἀπαιτούμενας λεπτομερείας. Ὁ Δάρβιν συνεβουλευθῆ τὸν φίλον του Χένσλου, τὸν πατέρα του καὶ τὸν θεῖόν του Ἰωσήφ Οὐέδζουοῦδ. Ὁ Χένσλου παρῶτρυνεν αὐτὸν πάσῃ δυνάμει νὰ δεχθῆ. Καὶ αὐτὸς οὕτως ἠσθάνετο πόσον ἐπωφελεὲς ἦτο ἡ πρότασις· ἀλλ' ὁ πατήρ του ἀνθίστατο διὰ πολλοὺς λόγους· πρὸ πάντων δὲ διότι ὁ πλοῦς ἐκεῖνος ἐμελλε ν' ἀφαίρεσῃ παρὰ τοῦ υἱοῦ του τὰς ἐξέεις τοῦ καθιστικοῦ βίου καὶ διέκοπτεν ἀνωφελῶς τὴν πρὸς κατὰτάξιν εἰς τὸν κλῆρον προπαίδειάν του.

Ὁ Δάρβιν ἐζήτησε τὴν γνώμην τοῦ θεοῦ του

Ουεδζουούδ. Ἀπέστειλεν αὐτῷ κατάλογον τῶν ἀντιρρήσεων τοῦ πατρὸς του, παρακαλῶν αὐτὸν ν' ἀποφανθῆ.

Ὁ πατὴρ τοῦ Δάρβιν εἶχε μεγάλην ἐμπιστοσύνην εἰς τὴν κρίσιν αὐτοῦ, καὶ προθύμως ἤκουε τὴν γνώμην του. Ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Ἰωσία Ουεδζουούδ συνηγόρει θερμῶς ὑπὲρ τοῦ σχεδίου. Ὁ πατὴρ τοῦ Δάρβιν ἐπέισθη καὶ συγκατένευσεν ὅπως δὲ πείσῃ αὐτὸν ἐντελῶς ὁ Δάρβιν, εἶπεν ὑπαινιπτόμενος τὰς ὑπερβολικὰς πωρὸς ἐν Κανταβριγίᾳ δαπάνας αὐτοῦ «ὅτι ἐχρειάζεται διαβολικὴ ἰκανότης νὰ δαπανῆσῃ κανεὶς περισσότερα ἀπὸ τὸν μισθὸν του ἐπὶ τοῦ *Μπήγκλ*.»

Εἰς ὃ ὁ πατὴρ ἀπήντησεν.

—Ἐν τούτοις μὲ διαβεβαίουσιν ὅτι ἔχεις φοβερὰν ἰκανότητα εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο.

Ὁ νεαρὸς Δάρβιν ἔγραψε τότε εἰς τὸν Χένσλου ὅπως ἀνακοινώσῃ αὐτῷ τὴν ἀπόφασίν του, μετέβη εἰς Κανταβριγίαν ὅπως μάθῃ ἂν ἡ θέσις ἦτο εἰσέτι ἐλευθέρα. Ἐκεῖ ἐσχετίσθη μετὰ τοῦ Φίτζ—Ρόϋ, τοῦ διοικητοῦ τῆς ἀποστολῆς, νεαρωτάτου εἰσέτι—δὲν ὑπερέβαινε τὸ εἰκοστὸν τέταρτον ἔτος—ἀλλὰ λίαν νοήμονος καὶ ἐπιχειρηματίου, μεθ' οὗ συνεδέθη διὰ στενῆς φιλίας.

Μετέβη προσέτι νὰ ἴδῃ καὶ τὸ πλοῖον. Ἦτο δὲ τοῦτο μικρὸν πλοῖον 242 τόνων, ἐξηρητημένον ὡς βρίκιον, φέρον ἐξ τηλεβόλα. Ὁ ἐν αὐτῷ χώρος ἦτο μετ' ἄκρας φειδοῦς διανενημημένος. Ὁ ἐξοπλισμὸς αὐτοῦ ἦτο ἐξαιρετός, τὸ δὲ πλήρωμα εἶχεν ἐκλεχθῆ μετὰ πολλῆς ἐπιμελείας· πολλοὶ τῶν ἀξιωματικῶν του βραδύτερον ἀνῆλθον εἰς ὑψηλὰς θέσεις.

Ἡ ἀποστολὴ τοῦ *Μπήγκλ* συνίστατο εἰς τὸ νὰ παραπλεύσῃ τὰς ἀκτὰς τῆς Παταγονίας καὶ τῆς Γῆς τοῦ Πυρός, τῆς Χιλῆς, τῆς Περούβιας, καὶ νήσων τινῶν τοῦ Εἰρηνικοῦ καὶ νὰ ἐκτελέσῃ σειράν χρονομετρικῶν παρατηρήσεων, ὅπως καθορίσῃ τὸ μήκος διαφόρων σημείων τῆς σφαιρας.

(Ἔπεται συνέχεια).

Ἡ ΝΟΗΜΟΣΥΝΗ ΤΩΝ ΖΩΙΩΝ

Πρωτόζωα

Ἡ νοημοσύνη δὲν θεωρεῖται πλέον ὡς ἰδιότης ἀνήκουσα μόνον εἰς τὸν ἄνθρωπον· ἡ παρουσία ταύτης ἐπιβεβαιούται ὡσημέραι παρ' ἅπασιν τοῖς ζώοις καὶ παρ' αὐτοῖς τοῖς ἀτελεστάτοις κατὰ τὴν ὀργάνωσιν. Καὶ εἶναι μὲν ἀληθές ὅτι πάντα ἀποδίδονται τῷ ὁρμεμφύτῳ, δυσχερὲς ὅμως καθίσταται ἡ διάκρισις πράξεως γινομένης μετὰ περιστάσεως ἢ τελουμένης καθ' ὑπαγόρευσιν τοῦ ὁρμεμφύτου. Ἡ νοημοσύνη μεταβάλλει τὸ ὁρμεμφυτον καὶ καθ' ὀλοκληρίαν

ἀναπληροῖ αὐτό. Ὁ παρατηρήσας τὰς κινήσεις ἐγγυματικῶν τινῶν ζωῶν θὰ παραδεχθῆ ὅτι ταῦτα κέκμηται νοημοσύνην τινά, ἔστω καὶ ἐλαχίστην. Ὁ τρόπος, δι' οὗ προσπαθοῦσιν ἀποφύγασιν ἄλληλα καὶ δι' οὗ θηρεύουσι, μαρτυρεῖ περὶ τῆς νοημοσύνης αὐτῶν. Ὁ Romanes διηγεῖται ὅτι εἶδε τροχοφόρον ἐγγυματικόν, ὅπερ κατώρθωσε διὰ μιᾶς τῶν χηλῶν αὐτοῦ νὰ προσκολληθῆ εἰς τὰ πλευρὰ ἐτέρου κατὰ πολὺ μεγαλειτέρου. Πάραυτα δὲ τὸ μεγαλειότερον τροχοφόρον ἐτέθη εἰς κινήσιν ὅπως ἀπλλαγῆ τοῦ ὄχληρου φορτίου, ἐκινεῖτο δεξιᾶ ἀριστερᾶ, καὶ τέλος συνήντησε τεμάχιον χλόης, ὅπερ ἔλαβε διὰ τῆς χηλῆς αὐτοῦ, καὶ ἐξηκολούθει κινούμενον ὅπως ἀπλλαγῆ τοῦ ἀντιπάλου· τὸ τοιοῦτον διήρκεσε λεπτά τινα, καθ' ἃ κατηνάλωθη κολοσσιαία δύναμις ἐκ τῶν μικρῶν τούτων δημιουργημάτων, καὶ τὸ μικρότερον ἐξεδιώχθη βιαίως. Ἡθέλησε νὰ ἐπαναλάβῃ τὴν ἐφοδόν, ἀλλὰ δὲν κατώρθωσε νὰ συλλάβῃ ἐκ νέου τὸν ἀντίπαλον. Δὲν δύναται τις νὰ φαντασθῆ νοημονεστέρην σκηνήν, ἢς ἡ παρατήρησις πείθει ὅτι τὰ μικροσκοπικὰ ταῦτα ὄντα δὲν στεροῦνται συνειδήσεως.

Κατὰ τὸν Κάρτερ τὸ ὁρμεμφυτον ἐκδηλοῦται ἀπ' αὐτῶν τῶν ἀτελεστάτων ὄντων, τῶν ἐν τῷ μεταίχμιῳ τοῦ φυτικοῦ καὶ ζωικοῦ κόσμου τασσομένων, ἀπ' αὐτῶν τῶν *Μυξομυκήτων*.

«Τὸ αἰθάλιον, λέγει, ἀρέσκειται ἐν τῷ ὀλίγῳ ὕδατι τῆς ὑάλου τοῦ ὠρολογίου, ἐν ᾧ τίθεται, ἂν μὴ παρ' αὐτῷ εὑρίσκωνται προιονίσματα ξύλου ἢ σχιδάκας ἐν οἷς κυρίως βιοῖ. Ἄμα τεθῆ ἡ ὑάλος ἐπὶ προιονισμάτων ξύλου, πάραυτα ἀναρριχάται, ὅπως ἐπανεῦρη τὸ σύνθηρος αὐτῷ καταφύγιον». Βεβαιότατα τὸ γεγονός εἶναι ἀξιοσημείωτον, ἐκ τούτου δ' ἀποδεικνύεται ὅτι ὁ μυξομύκης ἐγκαταλείπει τὴν ὑάλον, ἄμα ἀναγνωρίσῃ τὴν ἀρεστὴν αὐτῷ χώραν, ἄλλως ἀρκεῖται ἐν τῷ ὕδατι ἐν ᾧ ἐτέθη». Ἐξακολουθήσωμεν ὁμως· «Ἡμέραν τινά, λέγει ὁ Κάρτερ, ἐνῶ ἐμελέτων τὴν ὑψὴν διαφανῶν τινῶν κυττάρων, μεγίστης διαμέτρου, ἐλλειπτικῶν, ὁμοίων πρὸς σπόρους μυκήτων, τῶν ὁποίων τὸ πρωτόπλασμα κέκμηται περιστροφικῆν τινὰ κινήσιν καὶ εἶνε πλήρες κόκκων ἀμύλου, παρετήρησα ἔρποντα πρὸς ταῦτα ριζόποδα ἡλιόζωα, ὧν τὸ σῶμα περιεῖχεν ἐπίσης ἄμυλον τοῦ αὐτοῦ σχήματος. Βεβαιωθεὶς περὶ τῆς ποιότητος τῶν κόκκων, ἐκαθάρισα τὰς ὑάλους καὶ ἔθηκα ἐκ νέου ὑπὸ τὸ μικροσκοπίον τὸ ἴζημα τὸ περιέχον τὰ κύτταρα καὶ τὰ ἀκτινόφωρα. Τότε ἀνεκάλυψα, ὅτι ἐν ἐκ τῶν κυττάρων εἶχε θλασθῆ καὶ μέρος τοῦ καταφόρτου ἀμύλου πρωτοπλάσματος ἐξεῖχε τῆς σχισμῆς. Αὕτη ἦτον ἀναμφιβόλως ἡ πηγὴ ἐξ ἧς ἐλάμβανον τὸ ἄμυλον αὐτῶν τ' ἀκτινό-

φωρα. Μόλις τοῦτο ἐσκέφθη καὶ ἐπέρχεται ἐν ἀκτινόφωρῳ· εἶδον τοῦτο στραφέν περίξ τοῦ κυττάρου μέχρις οὗ εὔρε τὴν ὀπήν, ἔλαβε κόκκον ἀμύλου καὶ ἀπεσύρθη εἰς ἀπόστασιν τινα. Μετ' ὀλίγον ἐπανῆλθε καὶ ἐπειδὴ δὲν ὑπῆρχον κόκκοι ἀμύλου ἐκτὸς τοῦ κυττάρου, εἰσῆλθε διὰ τῆς σχισμῆς ὅπως εὔρη τοιοῦτους ἐν αὐτῷ τῷ κυττάρῳ. Ἡ ἐπανάληψις τῆς πράξεως ταύτης μοὶ ἀπέδειξεν ὅτι ὁρμεμφύτως τὸ ἀκτινόφωρον ἐγίνωσκεν, ὅτι οἱ κόκκοι οὗτοι ἦσαν θηρατικοί, ὅτι περιείχοντο ἐν τῷ κυττάρῳ, τέλος ὅτι ὁσάκις ἀπεμακρύνετο τοῦ κυττάρου ἐγίνωσκεν ἀκριβῶς τὴν ὁδὸν ὅπως ἐπανέλθῃ εἰς τὸ κύτταρον τὸ παρέχον αὐτῷ τὴν τροφήν».

Ἰδοῦ ὁμως καὶ ἐτέρα παρατήρησις ἐπισημαιοτέρα·

«Ἐσπέραν τινά, ἐξακολουθεῖ ὁ Κάρτερ, ἐνῶ ἐξήταζον φύκη τινά διὰ τοῦ μικροσκοπίου, προσεῖλκυσε τὴν προσοχήν μου ἐγγυματικόν τι, ἀκίνητον τὸ μυστακῶδες, ὅπερ περιετριγυρίζεν ἀμοιβή τις, ἄλλο ζωῶνιον τοῦτο, μετὰ διαθέσεων ἐπιθετικῶν. Γινώσκων ὅτι οἱ βραχιόνες τῶν ἀκινήτων εἶναι ἰσθόλοι, εἶχον πεποίθησιν ὅτι ἡ ἀμοιβὴ δὲν ἐσκόπει νὰ καταφάγῃ τὸ γείτον αὐτῆ ζωῶνιον. Μετ' ἐκπλήξεως ὁμως εἶδον ταύτην ἀναρριχηθεῖσαν καὶ τυλιχθεῖσαν περίξ τοῦ σώματος τοῦ ἀκινήτου. Ἡ ἰδιαιτέρα αὕτη εὐνοια μοὶ ἐγένετο καταληπτὴ μετ' ὀλίγον. Νέον ἀκίνητον, μαλακόν, καὶ ἀνευ ἰσθόλων βραχιόνων (οὗτοι ἀναπτύσσονται μετὰ τὴν γέννησιν), ἐπλησίαζε νὰ ἐξέλθῃ ἐκ τοῦ σώματος τῆς ἀκινήτου μητρὸς. Ἡ ἐξοδος ὁμως αὕτη τελεῖται τόσῳ ταχέως καὶ αἰ ἐπόμεναι ταύτη κινήσεις εἶναι τόσον ταχέαι, ὅστε εἰς τὴν ἀμοιβὴν θὰ ἦτο ἀδύνατος ἡ σύλληψις λείας τόσῳ εὐσταλοῦς αὕτη ἐν ταῖς κινήσεσιν αὐτῆς εἶναι βραδεία, ἀσπλάγχχνως τούναντιον καταπνίγει πᾶν ὅ,τι πέσῃ ἐν τῇ ἀγκάλῃ αὐτῆς. Ἡ ἀμοιβὴ λοιπὸν διετέθη περίξ τῆς εἰσόδου τῆς φροθῆκης τοῦ ἀκινήτου, τελεσθέντος δὲ τοῦ τοκετοῦ, αὕτη ἔλαβεν ἐν τῷ κόλπῳ αὐτῆς τὸ τεχθὲν καὶ ἀνεχώρησε. Ἄγνωῶν τὴν αἰτίαν τῆς τοιαύτης λείας, ἐξηκολούθουν νὰ παρατηρῶ τὴν ἀμοιβὴν, καὶ τέλος εἶδον τὸ νεογνὸν ἀκίνητον τμηθὲν εἰς δύο καὶ ὑποστάν πέψιν ὑπὸ στομάχου σχηματισθέντος ἐν τῷ σώματι τῆς ἀμοιβῆς ἐν αὐτῇ τῇ χώρῳ ἐν ᾗ ἐκείντο τὰ τεμάχια». Αἱ περιέργοι αὗται παρατηρήσεις, γινόμεναι μάλιστα ἐπὶ ζῶων στερομένων νευρικοῦ συστήματος καὶ παντὸς σχεδὸν ὀργάνου, ἀποδεικνύουσιν ὅτι καὶ παρὰ τοῖς ἀπλουστάτοις τούτοις ζώοις ἐνυπάρχει πλὴν τῆς μηχανικῆς κινήσεως καὶ ἐτέρα τις δύναμις.

Σκώληκες.

Ὁ Δάρβιν ἐν τῇ σπουδαιοτάτῃ αὐτοῦ συγγραφῇ περὶ τῶν *χερσαίων σκωλήκων* περιγράφει τὸν τρόπον καθ' ὃν οἱ χερσαῖοι σκώληκες

σύρουσι τὰ φύλλα ἐν ταῖς ὀπαῖς αὐτῶν, λαμβάνοντες ταῦτα πάντοτε ἐκ τῆς ἄκρας ὅπως εὐκολώτερον καὶ ἀνετώτερον κατορθώσωσι τὴν ἐργασίαν αὐτῶν. Κατὰ τὸν Τένεν αἱ βδέλλαι τῆς Κεϋλάνης φαίνονται εἰς ἄκρον νοήμονα ζῶα. «Προχωροῦσαι, λέγει, δύνανται ν' ἀναστηλῶνται καθέτως στηριζόμεναι ἐπὶ τῆς οὐραίας κοτυληθόνης ὅπως ἐπιτηρῶσι τὸ θῦμα αὐτῶν. Τοιαύτη δ' εἶναι ἡ ἐπιτήρησις καὶ τὸ ὁρμεμφυτον αὐτῶν, ὅστε ὅταν βαδίζῃ τις εἰς μέρη πλήθοντα ἐκ τούτων, δύναται νὰ ἴδῃ ταύτας ἀνὰ μέσῳ τῆς χλόης ὀρθίας καὶ ἐτοιμούς ὅπως προσβάλωσι τοὺς ἵππους ἢ καὶ τοὺς ἄνθρώπους. Ἄμα ἴδωσι τὴν λείαν προχωροῦσι ταχέως μέχρις οὗ κολληθῶσιν εἰς τὸν πόδα τοῦ ταξιδιωτοῦ τότε ἐγκαταλείπουσαι τὸ ἔδαφος ἀνέρχονται τὰ ἐνδύματα ἀναζητοῦσαι ὀπήν δι' ἧς νὰ εἰσχωρήσωσι. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει οἱ τελευταῖοι τῆς συνοδείας τῶν ταξιδιωτῶν προσβάλλονται, διότι ἄμα γνωσθῆ ἡ παρουσία ἀνθρώπων αἱ βδέλλαι συναθροίζονται μετὰ μοναδικῆς ταχύτητος.

N. X. ΑΠΟΣΤΟΛΙΑΝΗΣ.

Ἡ ΚΑΜΗΛΟΣ ΚΑΙ Ἡ ΟΠΗ ΤΗΣ ΡΑΦΙΔΟΣ

Ὅτι εἶνε ἐπικίνδυνον ἐν Σκωτίᾳ νὰ διεξάγῃ τις θεολογικὰς συζητήσεις ἐδιδάχθη ἐκ τοῦ ἐξῆς γεγονότος·

Ὁ φιλοξενῶν με ὠδήγησεν εἰς τὴν πρωινήν λειτουργίαν ἐν τινι πρεσβυτεριανῷ ναῷ τοῦ Ἐδιμβούργου. Ὁ ἱερεὺς ὠμίλησε περὶ τῆς τοῦ πλοῦτου καταχρήσεως, ἐπειράθη δὲ νὰ ἀποδείξῃ ὅτι ὅπως τις σώσῃ τὴν ψυχὴν του ἔρκει νὰ ἀπαρνηθῆ τὸν πλοῦτον τὸν ἀποτρέποντα αὐτὸν τῆς εὐθείας ὁδοῦ, καὶ πρὸς τοῦτο ὑπέμνησεν εἰς τοὺς πιστοὺς τοὺς λόγους τοῦ Σωτῆρος· «Καὶ λέγω ὑμῖν· Εὐκολώτερόν ἐστιν κάμηλον διὰ τρυπήματος ραφίδος διελθεῖν ἢ πλοῦσιον εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ εἰσελθεῖν».

Ἐν τῇ ἀφελείᾳ μου ἡ μάλλον ἐν τῇ ἀμαθείᾳ μου τὸν λόγον τοῦτον τοῦ Σωτῆρος ἀνέκαθεν ἐξελάμβανα ὡς καταδικητῶν πλοῦσιων, καταδικητῶν ἀνέκκλητον. Ἐπειδὴ, ἐσκεπτόμην, ἀδύνατον εἶνε εἰς κάμηλον νὰ διέλθῃ διὰ τῆς ὀπῆς βελόνης, ἀδύνατον εἶνε καὶ εἰς πλοῦσιον νὰ εἰσελθῇ εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Ὁ ἐπιζητῶν νὰ πλουτήσῃ ἢ ὁ μὴ ἐγκαταλείπων τὰ πλοῦτη του εἰσὶν ἄνθρωποι ἀπαρνούμενοι ἐκουσίως τὴν ἐν λόγῳ βασιλείαν.

Ἀπελθόντες τοῦ ναοῦ, ὁ φιλοξενῶν με καὶ ἐγώ, συνεζητοῦμεν περὶ τῆς ὁμιλίας τοῦ ἱερέως.

Οἱ Σκῶτοι συζητοῦσιν ἐξερχόμενοι τῆς ἐκκλησίας περὶ τῆς ἀξίας τοῦ ἐκφωνηθέντος λόγου, ὡς παρ' ἡμῖν τοῖς Γάλλοις συζητεῖται ἡ ἀξία τοῦ παρασταθέντος δράματος κατὰ τὴν ἐκ τοῦ θεάτρου ἐξοδόν. Καθ' ὃδὸν ἀνεκοίνωσα εἰς τὸν σύντροφόν μου τὰς σκέψεις μου. Αὐτὸς μὲ παρετήρησε διὰ βλέμματός οἰκτίρμονος·

— Εἶνε φανερόν, φίλτατε κύριε, εἶπεν, ὅτι ἀνετράφητε εἰς θρησκείαν, ἡ ὁποία οὔτε ἀποδέχεται, οὔτε ἐπιτρέπει τὴν ἐλευθέραν συζήτησιν. Ἐνεκα τούτου πιστεύετε πληρέστατα εἰς θεωρίας, τὰς ὁποίας μετ' ἀγανακτήσεως ἀποκρούουσι καὶ τὰ παιδιὰ μας ἀκόμη. Ἐάν ἡ φράσις τοῦ Σωτῆρος ἡδύνατο νὰ ἐρμηνευθῇ ὅπως σεῖς λέγετε, θὰ ἦτο ἀπλουστάτη ἀνοησία. Ὁ Χριστὸς ἠθέλησε νὰ εἴπῃ ὅτι ὁ πλοῦσιος εἶνε δυσκολώτερον τοῦ πτωχοῦ νὰ σωθῇ ἀλλ' ὄχι καὶ ἀδύνατον.

— Ἀλλά, ὑπέλαβον, κάμηλος εἶνε ἀδύνατον νὰ διέλθῃ διὰ τῆς ὀπῆς βελόνης.

Ὁ φιλοξενῶν με ἐμειδίασε σαρκαστικώτερον ἢ τὸ πρῖν. Ἐνόησα ὅτι θὰ μὲ ἐκεραυνοῦσαι διὰ τῆς ἀπαντήσεώς του καὶ δὲν διεψεύσθην ἐν τῇ προσδοκίᾳ μου.

— Φαίνεσθε ἄνθρωπος νοήμων, εἶπε. Ἀκούσατε. Κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Χριστοῦ εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα ὑπῆρχε θύρα ὀνομαζομένη *Raphic*. Ἡ θύρα αὕτη, καίτοι ἦτο μία τῶν κυριωτέρων εἰσοδῶν τῆς πολέως, ἦτο τόσον στενή, ὥστε δυσκόλως διήρχετο δι' αὐτῆς κάμηλος. Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς λοιπὸν ἐνόησε...

— Φθάνει, φθάνει, εἶπον, ἐντελῶς ἠττημένους καὶ παραδιδῶν τὰ ὄπλα.

(Max O' Rell)

K.

ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

Πῶς καλλίτερον δυνάμεθα νὰ ἐκδικηθῶμεν τὴν μωρίαν καὶ τὸν φανατισμὸν ἢ διαφωτίζοντες αὐτούς;

Εὐδίκμων ὁ ζῶν διὰ τοὺς φίλους του! Δυστυχῆς ὁ ζῶν διὰ τὸ κοινόν!

Μόνον οἱ περιορισμένους ἔχοντες σχέσεις γινώσκουσι νὰ ἀγαπῶσιν.

Ἐάν δύο μόνοι ἄνθρωποι εὐρίσκοντο ἐπὶ τῆς γῆς, πῶς θὰ ἔζων; Θὰ ἐβοήθουν ἀλλήλους, θὰ ἐβλάπτοντο ἀμοιβαίως, θὰ ἐθωπεύοντο, θὰ ὑβρίζοντο, θὰ ἐδέροντο, θὰ συνδιηλλάσσοντο, συνελόντι εἰπεῖν, ὁ εἰς δὲν θὰ ἡδύνατο νὰ ζήσῃ οὔτε ἄνευ οὔτε μετὰ τοῦ ἄλλου.

(Ἐκ τῶν τοῦ Βολταίρου).

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Κατ' αὐτὰς πολλὰς λόγος ἐγένετο ἐν ταῖς εὐρωπαϊκαῖς ἐφημερίσι περὶ τῆς Παγκοσμίου Ἰσραηλιτικῆς Ἀδελφότητος, ἐνεκα τῆς ἀγγελθείσης ἐξ ἑκατὸν ἑκατομμυρίων δωρεᾶς τοῦ βασινοῦ Χίρς, ἣτις ὁμοῦς κατόπιν διεψεύσθη. Ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν «Παγκόσμιος Ἰσραηλιτικὴ Ἐνωσις» ἰδρύθη ἐν Παρισίοις κατὰ τὸ 1869 ἀδελφότης, σκοπὸς τῆς ὁποίας εἶνε νὰ ἐργάζεται πανταχοῦ ὑπὲρ τῆς χειραφετήσεως καὶ τῆς ἠθικῆς προόδου τῶν Ἰσραηλιτῶν καὶ παρέχῃ τὴν ὑλικὴν αὐτῆς συνδρομὴν εἰς τοὺς ἐξ αὐτῶν πάσχοντας. Ἡ Ἐνωσις διοικεῖται ὑπὸ κομιτάτου ἐδρευόντος ἐν Παρισίοις, οὗτινος ἐπίτιμος πρόεδρος τυγχάνει ὁ ἐν Γαλλίᾳ ἀρχιραββῖνος σεβ. Λ. Ἰσιδώρος καὶ σύγκειται ἐξ 60 μελῶν, ὧν τὸ τρίτον ἀνανεύθαι κατὰ πᾶσαν τριετίαν, ἀριθμῆι δὲ εἰς τὰ διάφορα μέρη τοῦ κόσμου 32,000 ἐταίρους. Ἀφ' ἧς συνέστη ἡ Ἐνωσις ἵδρυσεν κατὰ διαφόρους ἐποχὰς καὶ διατηρεῖ 32 ἀνώτερα ἑκπαιδευτικὰ καθιδρύματα ἀρρένων καὶ 17 θηλέων εἰς διαφόρους πόλεις τῆς Εὐρωπαϊκῆς καὶ Ἀσιατικῆς Τουρκίας, Βουλγαρίας, Ἀφρικῆς, Συρίας, Παλαιστίνης καὶ Ἀραβίας. Ἐκ τῶν φοιτῶντων εἰς τὰ σχολεῖα ταῦτα, ὧν ἱκανοὶ εἶνε ἑτερόδοξοι, πολλοὶ τρέφονται καὶ ἐνδύονται δαπάναις τῆς «Ἐνώσεως». Ἐκτὸς τῶν καθαρῶν ἐκπαιδευτικῶν καταστημάτων, ἅτινα κατὰ τὸ 1886 ἠριθμοῦν 9,225 μαθητὰς ἀμφοτέρων τῶν φύλων καὶ 238 καθηγητὰς καὶ διδασκάλους, ἡ Ἐνωσις ἵδρυσεν καὶ 15 σχολεῖα τεχνῶν εἰς διαφόρους πόλεις, ἐνθα διδάσκονται διαφόρους βιοποριστικὰς τέχνας 398 μαθηταί, προσέτι δὲ καὶ 9 ἐργοστάσια θηλέων κοπτικῆς καὶ ραπτικῆς, ἐν οἷς φοιτῶσιν 120 μαθήτριαι.

Εἰς τὴν ἐν τῷ Βατικανῷ ἐγκαινισθεῖσαν ἐκθεσιν τῶν δώρων, τῶν ἀποσταλέντων τῷ Πάπῳ ἐπὶ τῷ ἰωβιλαίῳ αὐτοῦ, πολυπληθῆς ἰδίᾳ εἶνε ἡ συλλογὴ τῶν . . . ἐμβάδων. Ἐάν πιστεύσωμεν τὰς ἰταλικὰς ἐφημερίδας, δῶδε κακίσχηλινα ζεύγη ἐμβάδων ἀπεστάλησαν εἰς τὸν ἐν Ρώμῃ Ποντίφηκα. Περὶ ἕως εἶνε καὶ ἡ συλλογὴ τῶν ἀποσταλέντων παντοειδῶν οἴνων. Ὁ παρισινὸς «Χρόνος» σημεῖοι σχετικῶς πρὸς τὴν θαυσιλὴν αὐτὴν ἀποστολὴν οἴνων τὰ ἐπόμενα: «Ἡ εὐκαιρία τῆς τοῦ Βατικανοῦ ἐκθέσεως ἐπόμενον ἦν ὅτι ἤθελεν ἐλκύσει ἀπειρίαν ἐμπόρων, ὧν τὸ ἐμπόριον ἐλαχίστην ἔχει σχέσιν πρὸς τὸ θεῖον. Οὕτω πολλοὶ οἰνέμποροι σκεφθέντες τὸν κατὰ τὴν λειτουργίαν χρησιμεύοντα οἶνον, ἐπεμφαν φιάλας διαφόρων οἴνων (καὶ καμπανίτην ἀκόμη!). Ἐκ τούτου ἐξηγεῖται πῶς μεταξὺ τῶν ἀποσταλέντων δώρων ὑπάρχουσι καὶ ἀντικείμενα, ἅτινα δυσκόλως δύναται νὰ χρησιμεύωσιν ἀτομικῶς εἰς τὸν Πάπαν, ὡς παραδείγματός χάριν αἱ καμπληθεῖς βρεφικαὶ ἐνδυμασίαι.»

Ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Ἀγαθοπούλου.

Ἡ γειτόνισσα ἐρωτᾷ τὴν σύζυγον αὐτοῦ:

— Μὲ λάδι μαγειρεύετε ἢ μὲ βούτυρον;

— Ὅχι, ἀπαντᾷ ἡ Κυρία Ἀγαθοπούλου, μὲ κάρβουνα!